

DET KONGELIGE BARNE-
OG FAMILIEDEPARTEMENT

Prop. 102 L

(2025–2026)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i trossamfunnsloven mv.
(taushetsplikt)

Innhold

1	Proposisjonens hovedinnhold	5	5.3.1	Gjeldende rett	22
			5.3.2	Høringsforslaget	23
			5.3.3	Høringsinstansenes syn	23
2	Bakgrunnen for lovforslaget	7	5.3.4	Departementets vurdering	25
2.1	Generelt	7	5.4	Unntak fra taushetsplikt	25
2.2	Regulering i særlovgivning	7	5.4.1	Gjeldende rett	25
2.3	Høring høsten 2024	7	5.4.2	Høringsforslaget	25
2.4	Høring høsten 2025	7	5.4.3	Høringsinstansenes syn	26
2.5	Hovedtrekk i høringsrunden 2025	10	5.4.4	Departementets vurdering	30
			5.5	Straff	31
			5.5.1	Gjeldende rett	31
3	Nordisk rett	11	5.5.2	Høringsforslaget	31
3.1	Dansk rett	11	5.5.3	Departementets vurdering	31
3.2	Finsk rett	11			
3.3	Svensk rett	12	6	Endringer i straffeprosessloven og tvisteloven	32
4	Grunnloven og menneskerettslige forpliktelser	13	6.1	Gjeldende rett	32
4.1	Innledning	13	6.1.1	Straffeprosessloven	32
4.2	Rett til respekt for privatliv og familieliv	13	6.1.2	Tvisteloven	33
4.3	Rett til religionsfrihet	13	6.1.3	Nordisk rett	33
4.4	Rett til yttringsfrihet	14	6.2	Høringsforslaget	34
4.5	Forbud mot diskriminering	14	6.3	Høringsinstansenes syn	34
4.6	Barns rettigheter	14	6.4	Departementets vurdering	35
5	Taushetsplikt for personer i tros- og livssynssamfunn	15	7	Ikraftsetting og overgangsregel	36
5.1	Personer omfattet av taushetsplikt	15	8	Økonomiske og administrative konsekvenser	37
5.1.1	Gjeldende rett	15	9	Merknader til de enkelte bestemmelser i lovforslaget ...	38
5.1.2	Høringsforslaget	16	9.1	Endringer i trossamfunnsloven	38
5.1.3	Høringsinstansenes syn	16	9.2	Endringer i straffeloven	42
5.1.4	Departementets vurdering	18	9.3	Endringer i straffeprosessloven ...	42
5.2	Tros- og livssynssamfunn omfattet av taushetsplikt	20	9.4	Endringer i tvisteloven	42
5.2.1	Gjeldende rett	20			
5.2.2	Høringsforslaget	20			
5.2.3	Høringsinstansenes syn	20			
5.2.4	Departementets vurdering	21			
5.3	Situasjoner og opplysninger omfattet av taushetsplikt	22			
				Forslag til lov om endringer i trossamfunnsloven mv. (taushetsplikt)	44

DET KONGELIGE BARNE-
OG FAMILIEDEPARTEMENT

Prop. 102 L

(2025–2026)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i trossamfunnsloven mv. (taushetsplikt)

*Tilråding fra Barne- og familiedepartementet 12. juni 2026,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Støre)*

1 Proposisjonens hovedinnhold

Barne- og familiedepartementet foreslår i denne lovproposisjonen at den lovregulerte taushetsplikten for prester og forstandere i Den norske kirke og registrerte trossamfunn flyttes fra straffeloven § 211 til en ny bestemmelse i trossamfunnsloven. Dette vil gjøre den lettere tilgjengelig enn dagens indirekte regulering i straffeloven. Departementet foreslår noen endringer for å tydeliggjøre taushetsplikten, men forslaget innebærer i hovedsak en videreføring av gjeldende rett.

Foruten prester i Den norske kirke, gjelder den foreslåtte taushetspliktbestemmelsen for prester og andre religiøse ledere i registrerte trossamfunn og personer i tilsvarende funksjoner i registrerte livssynssamfunn. Personer i rene administrative stillinger som tidligere kunne være omfattet av forstander-begrepet og dermed ha taushetsplikt, vil ikke lenger være omfattet. Nytt er også at bestemmelsen omfatter livssynssamfunn. Der et tros- eller livssynssamfunn mister sin registrering, vil taushetsplikten likevel gjelde for en periode på fem år fra registreringen opphørte med endelig virkning.

Departementet foreslår å innføre to unntak fra taushetsplikten. Barnevernsloven § 13-2 regulerer meldeplikt til barnevernet. Bestemmelsen omfatter ulike former for alvorlig omsorgssvikt og tilfeller der barn utsetter sin helse og utvikling for alvorlig fare. I situasjoner som nevnt i barnevernsloven § 13-2 første ledd bokstav a til e, gis det i forslaget mulighet til å melde til barnevernet. Det gis også en mulighet til å dele opplysninger for å unngå fare for liv og helse. Ingen av unntakene innfører en plikt, men gir personkretsen som er omfattet av taushetsplikten, en rett til å melde opplysninger videre.

For å sikre at betroelser som er gitt før den nye bestemmelsen har trådt i kraft er omfattet av taushetsplikt, foreslår departementet også å gi en overgangsregel.

Både straffeprosessloven og tvisteloven regulerer bevisforbud for betroelser til særlige yrkesutøvere, inkludert til prester i Den norske kirke og prester eller forstandere i registrerte trossamfunn. Som følge av endringen som gjøres i taushetspliktreguleringen, foreslår departementet å

endre straffeprosessloven og tvisteloven, slik at personkretsen med taushetsplikt etter trossamfunnsloven § 20 a omfattes av de to lovenes bevis-

forbud for betroelser til visse grupper av yrkesutøvere.

2 Bakgrunnen for lovforslaget

2.1 Generelt

Presters profesjonsbestemte taushetsplikt har en lang historie i norsk rett, som en del av trosutøvelsen som knytter seg særlig til skriftemål og sjelesorg. Taushetsplikten verner om tillitsforholdet mellom sjelesørger og konfident (den som betror seg), og er i dag regulert i straffeloven § 211. Bestemmelsen lyder:

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes prester i Den norske kirke, prester eller forstandere i registrerte trossamfunn, forsvarere i straffesaker, meklingsmenn i ekteskapsaker, og disses hjelpere, som uberettiget røper eller unnlater å hindre at andre får adgang eller kjennskap til hemmeligheter som er betrodd dem eller deres foresatte i anledning av stilingen eller oppdraget.

Med økende mangfold av trossamfunn i Norge, har også disse blitt omfattet av denne taushetsplikten når de eventuelt har fått godkjent en prest eller forstander av statsforvalteren og blitt registrert etter trossamfunnsloven.

Taushetsplikten skal ivareta det grunnleggende hensynet til konfidentens privatliv og personvern.

2.2 Regulering i særlovgivning

I proposisjonen til ny trossamfunnslov varslet Barne- og familiedepartementet en nærmere vurdering av om det burde inntas en egen bestemmelse om taushetsplikt i trossamfunnsloven, se Prop. 130 L (2018–2019) side 239. Bakgrunnen var at Straffelovkommissjonen mente at brudd på alle former for lovbestemt taushetsplikt i utgangspunktet bør rammes av samme bestemmelse i straffeloven, og at spørsmålet om hvem som har taushetsplikt og hvilken utstrekning plikten skal ha, bør reguleres i særlovgivningen, jf. Ot.prp. nr. 8 (2007–2008) side 263. I forlengelsen av dette mente kommisjonen at det burde fremmes forslag til lovbestemmelser i særlovgivningen om taus-

hetsplikt for de aktuelle yrkesgruppene. Justisdepartementet var enig med kommisjonen i at det var behov for å regulere taushetsplikten for yrkesgruppene nevnt i straffeloven 1902 § 144, i tråd med strukturen i lovverket ellers, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) side 75. Dette kunne imidlertid først skje etter at de nødvendige endringene i særlovgivningen var på plass, og var ikke endringer som lot seg gjøre innenfor rammen av arbeidet med ny straffelov. Bestemmelsen i straffeloven ble etter dette videreført som § 211 i gjeldende straffelov, men det framkommer i Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) side 407 at det «tas sikte på at bestemmelsen kan oppheves når de nødvendige endringer i spesiallovgivningen er foretatt».

2.3 Høring høsten 2024

Departementet sendte et høringsnotat om reguleringen av taushetsplikt i tros- og livssynssamfunn mv. på høring 30. august 2024. I høringsnotatet ble gjeldende rett gjennomgått, inkludert forpliktelsene etter Grunnloven og internasjonale konvensjoner, i tillegg til en komparativ gjennomgang av nordisk rett. Høringsnotatet presenterte også taushetsplikten i en historisk kontekst, og redegjorde for hensynene og utfordringene ved en videreføring av reguleringen. Hovedtemaet for høringen var hvorvidt taushetsplikten i det videre burde lovreguleres, eller ikke. To alternative løsninger ble hørt: Å oppheve den lovpålagte taushetsplikten, eller å videreføre den med noen justeringer i trossamfunnsloven. Høringsrunden ga en klar tilbakemelding om at en lovregulering av taushetsplikten i trossamfunnsloven var ønsket og nødvendig.

2.4 Høring høsten 2025

Basert på høringsinnspillene fra 2024 utarbeidet departementet et nytt høringsnotat som ble sendt på høring 18. august 2025, hvor det overordnede temaet var hvordan en taushetsplikt i trossamfunnsloven kunne utformes og avgrenses. Depar-

tementet presenterte to alternative forslag til hvordan en lovbestemmelse kunne utformes, og ba spesielt om tilbakemelding på hvorvidt personkretsen var klart nok definert, bruken av begrepet «åndelig og eksistensiell omsorg», og de foreslåtte unntakene fra taushetsplikten.

Høringsnotatet ble sendt til følgende instanser:

Departementene

Riksadvokaten
Riksrevisjonen

Arkivverket
Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet
Barneombudet
Brønnøysundregistrene
Datatilsynet
Domstoladministrasjonen
Integrerings- og mangfoldsdirektoratet
Kripos
Likestillings- og diskrimineringsombudet
Miljødirektoratet
Norges institusjon for menneskerettigheter
Oslo tingrett
Politidirektoratet
Riksantikvaren
Sametinget
Statistisk sentralbyrå
Statsforvalterne
Utdanningsdirektoratet
Utlendingsdirektoratet

Den norske kirke v/Kirkerådet
Tros- og livssynssamfunn utenom Den norske kirke

Alta kirkelige fellesråd
Andøy kirkelige fellesråd
Arendal kirkelige fellesråd
Asker kirkelige fellesråd
Askøy kirkelige fellesråd
Aurskog-Høland kirkelige fellesråd
Averøy kirkelige fellesråd
Balsfjord og Malangen kirkelige fellesråd
Bamble kirkelige fellesråd
Bergen kirkelige fellesråd
Birkenes kirkelige fellesråd
Bodø kirkelige fellesråd
Brønnøy kirkelige fellesråd
Drammen kirkelige fellesråd
Drangedal kirkelige fellesråd
Eidskog kirkelige fellesråd
Eidsvoll og Hurdal kirkelige fellesråd

Eigersund kirkelige fellesråd
Elverum kirkelige fellesråd
Engerdal kirkelige fellesråd
Farsund kirkelige fellesråd
Fauske kirkelige fellesråd
Flakstad kirkelige fellesråd
Flekkefjord kirkelige fellesråd
Flesberg kirkelige fellesråd
Flå kirkelige fellesråd
Folldal kirkelige fellesråd
Fredrikstad kirkelige fellesråd
Froland kirkelige fellesråd
Færder kirkelige fellesråd
Gausdal kirkelige fellesråd
Gjesdal kirkelige fellesråd
Gjøvik kirkelige fellesråd
Gran kirkelige fellesråd
Grane kirkelige fellesråd
Grimstad kirkelige fellesråd
Grue kirkelige fellesråd
Hadsel kirkelige fellesråd
Halden kirkelige fellesråd
Hamar kirkelige fellesråd
Hammerfest kirkelige fellesråd
Harstad kirkelige fellesråd
Hattfjelldal kirkelige fellesråd
Haugesund kirkelige fellesråd
Heim kirkelige fellesråd
Hemnes kirkelige fellesråd
Hitra kirkelige fellesråd
Hol kirkelige fellesråd
Hole kirkelige fellesråd
Holmestrand kirkelige fellesråd
Holtålen kirkelige fellesråd
Horten kirkelige fellesråd
Hægebostad kirkelige fellesråd
Hå kirkelige fellesråd
Ibestad kirkelige fellesråd
Indre Fosen kirkelige fellesråd
Indre Østfold kirkelige fellesråd
Jevnaker kirkelige fellesråd
Karasjøk kirkelig fellesråd
Karmøy kirkelige fellesråd
Kautokeino kirkelige fellesråd
Kongsberg kirkelige fellesråd
Kongsvinger kirkelige fellesråd
Kragerø kirkelige fellesråd
Kristiansand kirkelige fellesråd
Kristiansund kirkelige fellesråd

Islamsk råd Norge
Muslimsk Dialognettverk
Norges Kristne Råd
Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn (STL)

Ansgar høyskole
 Den Norske Advokatforening
 Den norske dommerforening
 Den norske kirkes presteforening
 Den norske Revisorforening
 Det norske Diakonforbund
 Fafo – Institutt for arbeidslivs- og velferds-
 forskning
 Fagforbundet
 Fagforbundet TeoLOGene
 Frivillighet Norge
 Gáldu – Kompetansesenter for urfolks rettigheter
 Gravplassforeningen – Norsk forening for grav-
 plasskultur
 Hovedorganisasjonen KA
 Institutt for samfunnsforskning
 Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning
 KIFO
 Kirkeansatte i Delta
 Kirkelig undervisningsforbund (KUFO)
 Kommunesektorens organisasjon
 Kreftforeningen
 Kvam herad
 LNU – Landsrådet for Norges barne- og ungdoms-
 organisasjoner
 MF vitenskapelig høyskole
 Muslimsk studentsamfunn (MSS)
 Norges Autoriserte Regnskapføreres Forening
 (NARF)
 Norges Juristforbund
 Norges kemner- og kommuneøkonomers forbund
 Norges Kommunerevisorforbund (NKRF)
 Norsk senter for menneskerettigheter
 Organisasjonen mot offentlig diskriminering
 Pensjonistforbundet
 Senior Norge
 Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig
 sektor
 Senter for studier av Holocaust og livssyns-
 minoriteter
 Senteret for et aldersvennlig Norge
 Sjømannskirken
 Ulvik herad
 Universitetet i Oslo
 VID vitenskapelige høyskole
 Virke Gravferd

Ved en inkurie ble høringsnotatet ikke sendt til alle de kirkelige fellesrådene. Høringsnotatet ble sendt til Den norske kirke ved Kirkerådet og til Hovedorganisasjonen KA, hvor alle fellesrådene er medlem. Departementet legger derfor til grunn at de ulike nivåene i Den norske kirke har vært orientert om høringen og hatt mulighet til å uttale seg.

Departementet mottok uttalelse med merknader fra følgende høringsinstanser:

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir)
 Datatilsynet
 Statsforvalteren i Agder
 Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus
 Universitetet i Oslo

Bamble kirkelige fellesråd
 Gjesdal kirkelige fellesråd
 Gjøvik kirkelige fellesråd
 Sund sokneråd
 Øygarden kyrkjelege fellesråd

Den norske kirke v/Kirkerådet
 Norges Kristne Råd
 Muslimsk Dialognettverk
 STL (Samarbeidsrådet for tros- og livssyns-
 samfunn)

Baptistkirken Norge
 BCC Norge
 Den nordisk-katolske kirke
 Forn Sed Norge
 Human-Etisk Forbund
 Menigheten Samfundet
 Normisjon region Agder
 Norsk katolsk bispesråd
 Pinsebevegelsen i Norge
 Resalat Islamsk og Kulturelt Senter
 Salt

Advokatforeningen
 Fagforbundet TeoLOGene
 Flerkulturelt råd i Akershus fylkeskommune
 For Bibel og Bekjennelse (FBB)
 Hjelpeskilden Norge
 Hovedorganisasjonen KA
 Preste- og samtaletjenesten ved St. Olavs hospital
 Spir – Profesjonsforbundet for prester, diakoner,
 kateketer og pedagoger
 Stine Sofies Stiftelse

Morten Holmboe
 Anne Wold

Følgende høringsinstanser avga hørings svar uten merknader:

Brønnøysundregistrene
 Domstoladministrasjonen
 Forsvarsdepartementet
 Hovedorganisasjonen Virke

Justis- og beredskapsdepartementet
Klima- og miljødepartementet
Statistisk sentralbyrå

2.5 Hovedtrekk i høringsrunden 2025

Høringsrunden bekreftet tilbakemeldingen fra høringen høsten 2024 om at taushetsplikten burde reguleres i trossamfunnsloven, og at en lovregulering bidrar til å sikre taushetspliktens grunnleggende funksjon, nemlig å trygge konfidenten

og sikre privatlivsvernet. Tilbakemeldingene var i all hovedsak støttende til hovedtrekkene i departementets forslag. Det kom inn 44 hørings-svar til sammen. 7 var uten merknader. Flertallet av høringsinstansene ønsket en videreføring av gjeldende rett når det kommer til hvilke situasjoner og opplysninger som er omfattet av bestemmelsen. Noen høringsinstanser ønsket at bestemmelsen skulle omfatte en større personkrets enn det departementet hadde foreslått. Det var stor tilslutning til departementets forslag til unntak fra taushetsplikten.

3 Nordisk rett

3.1 Dansk rett

I dansk rett er reglene om taushetsplikt for prester i folkekirken regulert i Danske Lov av 1683 2-5-20:

Præsten maa ikke (uden sit Kalds Fortabelse) aabenbare hvad nogen for hannem i lønlig Skriftemaal bekient haver, med mindre det kunde angaa noget Forræderj, eller Ulykke, som ved Præstens Aabenbarelse kunde forrekommis; Og dog bør dens Navn, som det bekient haver, saa vit mueligt er, at fortiis.

Bestemmelsen tilsvarende den opphevede 2-5-19 i Norske Lov av 1687, og ble gitt i en tid da det kun var én kirke i landene. En dansk prest kan miste jobben ved taushetsbrudd. Taushetsplikten omfatter opplysninger presten mottar i sin pastorale egenskap, ikke kun under skriftemål.

Fordi danske prester og kirkelig ansatte er offentlige tjenestepersoner, følger den praktiske hovedregelen av forvaltningslovens kapittel 8 om taushetsplikt. Forvaltningsloven har nærmere regler om deling av opplysninger med andre offentlige myndigheter og med andre medarbeidere innenfor samme organ. Straffeloven har nærmere regler om straff ved brudd på taushetsplikt for «den, som virker eller har virket i offentlig tjeneste eller hverv», hvilket omfatter prester og deres medhjelpere.

Prester og sjelesørgere utenfor folkekirken vil ikke være omfattet av verken den spesielle eller alminnelige taushetsplikten. Andre trossamfunn er ikke offentlige organer og ikke underlagt offentligrettslige taushetspliktregler.

En alminnelig avvergingsplikt følger av straffeloven § 141. Også taushetsplikten etter Danske Lov viker for avvergingsplikten.

Barnets lov § 133 pålegger opplysningsplikt til «kommunalbestyrelsen» for dem som «udøver offentlig tjeneste eller offentligt hverv» blant annet når man «får kendskab til eller grund til at antage, at 1) et barn eller en ung under 18 år kan have behov for særlig støtte efter denne lov». Opplysningsplikten gjelder prester i folkekirken, og

går foran taushetspliktregler. I de situasjoner hvor Danske Lov oppstiller taushetsplikt og barnets lov opplysningsplikt, mener Justisdepartementet at opplysningsplikten går foran hvis presten i sjelesorgsamtale får vite at et barn har behov for særlig støtte fra kommunen.

Opplysningsplikten etter barnets lov § 133 gjelder ikke prester eller andre utenfor folkekirken, men de vil være omfattet av en alminnelig opplysningsplikt etter barnets lov § 135 når barn bl.a. «udsættes for vanrøgt eller nedværdigende behandling». Denne opplysningsplikten er i dansk rett antatt å gå foran interne taushetspliktregler i tros- og livssynssamfunn.

3.2 Finsk rett

Det er to lovregulerte kirker i Finland. For den finske evangelisk-lutherske kirken gjelder regler om taushetsplikt i det offentligrettslige lovverket. Kyrkolagen har visse egne regler, men henviser generelt til lag om offentlighet i myndigheternas verksamhet. Den ortodoxa kyrkan i Finland er tilsvarende regulert av lag om ortodoxa kyrkan. Begge de nasjonale kirkene er altså offentlige organer som følger offentlighetsloven. Taushetsplikten gjelder sjelesørgere ansatt i kirken og delvis også for frivillige. Taushetsbrudd kan straffes etter straffeloven. Prester kan miste autorisasjon ved brudd på taushetsplikten.

Fordi offentlighetsloven ikke sier noe om den særskilte taushetsplikten knyttet til individuelt skriftemål og annen sjelesorg, er dette regulert i kyrkolagen for den evangelisk-lutherske kirken og av lag om ortodoxa kyrkan med nærmere føringer om å melde til myndighetene uten å bryte taushetsplikten. Presters taushetsplikt ved individuelt skriftemål følger også av kanonisk rett for Den ortodoxa kyrkan.

Frivillige i den evangelisk-lutherske kirken blir orientert om at taushetspliktreglene i offentlighetsloven gjelder for dem og bes signere taushetserklæring.

Prester og sjelesørgere utenfor de nasjonale kirkene vil ikke være omfattet av verken den spe-

sielle eller alminnelige taushetsplikten. Andre trossamfunn er ikke offentlige organer og ikke underlagt offentligrettslige taushetsregler.

Det gjelder en allmenn plikt til å melde fra om visse forestående forbrytelser til myndighetene. Avvergeplikten har ikke særskilte unntak for skriftemål eller prester.

Etter finsk rett gjelder en plikt for kirkelig ansatte og frivillige til å melde fra til barnevernet. Barnskyddslagen nevner ansatte i «en församling eller något annat religiöst samfund» uttrykkelig. Opplysningsplikten gjelder ikke for dem som har taushetsplikt knyttet til skriftemål og sjelesorg.

3.3 Svensk rett

For Svenska kyrkan gjelder i dag kun interne regler om taushetsplikt. Etter år 2000 da stat og kirke skilte lag, har ikke kirken vært omfattet av noen offentligrettslig taushetspliktregel eller sanksjonsregler, se SOU 1997:41 punkt 16.

Kyrkoordningen kapittel 21 har egne regler om det individuelle skriftemålet («bikt») som konstaterer at taushetsplikten gjelder og viser til de generelle reglene om dette. Kyrkoordningen har

egne kapitler om biskop, prest og diakon med litt ulik regulering av taushetsplikten: for biskop og prest gjelder en absolutt taushetsplikt for det vedkommende «har fått veta under bikt eller enskild själavård», mens diakonens taushetsplikt knyttet til individuell sjelesorg viker for samtykke, meldeplikter mv. Prestens og biskopens taushetsplikt gjelder selv om konfidenten samtykker til at opplysningene deles. De har heller ikke meldeplikter for opplysninger mottatt i sjelesorg, og avvergeplikten skal utøves uten å røpe kilden. Sanksjonene ved brudd på taushetsplikt er internkirkelige og kan gå ut på at vedkommende mister den internkirkelige autorisasjonen til å utøve sin vigslede tjeneste.

Det gjelder en allmenn avvergeplikt etter § 6 i brottsbalken kap. 23. Det gjelder en opplysningsplikt til socialnämnden for bestemte myndigheter og yrkesgrupper, se socialtjänstlagen (2025:400) § 1 i kap. 19. Diakoner anses etter intern kirkelig forståelse for å være omfattet av denne plikten. Etter interne regler er det plikt til å melde fra til sosialtjenesten i saker om misbruk av barn. Utenom skriftemål og sjelesorg har dermed også prester plikt til å melde fra til sosialtjenesten etter kirkens interne regler.

4 Grunnloven og menneskerettslige forpliktelser

4.1 Innledning

Taushetsplikt for prester, religiøse ledere og personer i tilsvarende funksjoner i tros- og livssynssamfunn kan berøre flere menneskerettigheter i Grunnloven og konvensjoner som er gjennomført i norsk rett. Dette gjelder særlig retten til religionsfrihet, retten til respekt for privat- og familieliv og korrespondanse og retten til ytringsfrihet.

Det følger verken av Grunnloven eller menneskerettighetene en forpliktelse for staten til å gi prester og andre religiøse ledere i trossamfunn og personer med tilsvarende funksjoner i livssynssamfunn en lovregulert og straffebelagt taushetsplikt i tråd med forslaget her.

Det er lovlig for staten å begrense eller gripe inn i ovennevnte menneskerettigheter dersom inngrepet eller begrensningen har hjemmel i lov, forfølger et legitimt formål og er forholdsmessig.

4.2 Rett til respekt for privatliv og familieliv

Det følger av Grunnloven § 102 første ledd første punktum at «[e]nhver har rett til respekt for sitt privatliv og familieliv, sitt hjem og sin kommunikasjon». Retten til privatliv og kommunikasjon er også beskyttet av Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK) artikkel 8 og FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP) artikkel 17.

Bestemmelsen i Grunnloven § 102 taler generelt om vernet av familie- og privatliv, hjem og korrespondanse og gir ingen anvisning på om det kan gjøres begrensninger i disse rettighetene, slik det fremgår av EMK artikkel 8 (og SP artikkel 17). Høyesterett har imidlertid uttalt at det er tillatt å gjøre begrensninger i rettighetene som følger av Grunnloven § 102 dersom inngrepet «har tilstrekkelig hjemmel, forfølger et legitimt formål og er forholdsmessig», jf. Rt. 2015 s. 93 avsnitt 60.

Taushetsplikt for prester og religiøse ledere i trossamfunn og personer med tilsvarende funksjoner i livssynssamfunn, vil kunne understøtte retten til respekt for privatliv, familieliv og kom-

munikasjon. En person som betror seg til en prest eller tilsvarende leder i et tros- eller livssynssamfunn, bør kunne gjøre dette i trygghet om at betroelsene ikke blir delt videre. Tilsvarende vil det kunne være en rettighet for to mennesker å holde deres samtaler og kommunikasjon fortrolig og slik være vernet av korrespondansefriheten etter bestemmelsen.

4.3 Rett til religionsfrihet

Det framgår av Grunnloven § 16 første punktum at «[a]lle innbyggere i riket har fri religionsutøvelse». Grunnlovsbestemmelsen angir et generelt vern av religionsfriheten og adgangen til å legge begrensninger på utøvelsen av rettigheten framgår ikke av bestemmelsen.

Religionsfriheten kommer til uttrykk i flere av de internasjonale menneskerettskonvensjonene som Norge har sluttet seg til. Særlig sentralt står beskyttelsen av tanke-, samvittighets- og religionsfriheten i EMK artikkel 9 og SP artikkel 18. I tillegg presiseres barns religionsfrihet i FNs konvensjon om barnets rettigheter (Barnekonvensjonen) artikkel 14.

Religionsfriheten omfatter både religion og sekulære livssyn og innebærer både frihet fra tvang og frihet til religion. EMK artikkel 9 gir beskyttelse til enkeltpersoner og til trossamfunn når de driver med aktiviteter som trossamfunn. Trossamfunn og andre religiøse organisasjoner har et selvstendig krav på vern, uavhengig av behovene til de enkelte medlemmene i trossamfunnet. Adgangen til å eksistere som trossamfunn anses som en grunnleggende del av både religionsfriheten og forsamlings- og foreningsfriheten, jf. EMK artikkel 11.

Taushetsplikt for prester og religiøse ledere i trossamfunn og personer med tilsvarende funksjoner i livssynssamfunn vil kunne være beskyttet av religionsfriheten. Særlige situasjoner hvor dette kan gjelde, vil dreie seg om sjelesorgsamtaler eller skriftemål, som er en del av religionsutøvelsen i flere trossamfunn. I vurderingen av hvorvidt taushetsplikt er beskyttet av retten til

religionsfrihet, har det betydning hvor sentral del av religionsutøvelsen taushetsplikten må sies å være. Det kan eksempelvis tenkes at taushetsplikten har et sterkere vern for prester i Den katolske kirke, der skriftemål er et av kirkens sakramenter, enn det har i et trossamfunn der forventningen om fortrolige samtaler med en religiøs leder ikke spiller samme rolle.

4.4 Rett til ytringsfrihet

Taushetsplikt legger begrensninger på hva en prest, religiøs leder eller person med tilsvarende funksjon i livssynssamfunn vil kunne ytre seg om, og kan derfor utgjøre et inngrep i ytringsfriheten etter Grunnloven § 100 og EMK artikkel 10. Dette gjelder uansett om taushetsplikten følger av statlig eller internt regelverk i tros- eller livssynssamfunnet.

Det er politiske ytringer og ytringer av samfunnsmessig interesse fremsatt offentlig, som ligger i kjernen av de vernede ytringer. Situasjoner der en prest eller en annen religiøs leder meddeles opplysninger underlagt taushetsplikt, vil normalt bære preg av privat kommunikasjon. Slik privat kommunikasjon må anses å ligge i utkanten av hva ytringsfriheten skal verne, og adgangen til å pålegge prester og andre religiøse ledere ytringsbegrensninger fra fortrolige samtaler vil således være videre.

Taushetsplikten som foreslås i denne proposisjonen, vil etter departementets vurdering uansett oppfylle inngrepsvilkårene i EMK artikkel 10 nr. 2. Den vil være foreskrevet ved lov, forfølge et legitimt formål (vern av konfidentenes rett til privatliv), og den vil være forholdsmessig.

4.5 Forbud mot diskriminering

Diskrimineringsvernet har rettslig grunnlag i Grunnloven § 98 og i flere konvensjoner, blant annet i EMK artikkel 14 og SP artikkel 26.

Flere vilkår må alle være oppfylt for at et forhold skal reise spørsmål om diskriminering iht. EMK artikkel 14. Inngangsvilkåret er at forskjellsbehandlingen må gjelde en rettighet som er omhandlet i konvensjonen, eksempelvis religionsfriheten etter artikkel 9. For det andre må for-

skjellsbehandlingen skje på et av grunnlagene som er regnet opp i artikkel 14, for eksempel «religion». For det tredje må det foreligge en forskjellsbehandling av rettssubjekter i analoge eller sammenlignbare situasjoner. For det fjerde følger det av EMDs praksis at det er et vilkår for at en eventuell forskjellsbehandling skal utgjøre diskriminering i strid med artikkel 14 at den ikke bygger på en objektiv og rimelig begrunnelse, eller at den fremstår som uforholdsmessig.

Det skal innfortolkes et forbud både mot direkte og indirekte diskriminering etter EMK. Direkte diskriminering finner sted når en person, på grunn av et diskrimineringsgrunnlag, stilles dårligere enn andre uten at det har en saklig grunn. Med indirekte diskriminering menes en tilsynelatende nøytral praksis, regel, handling eller unnlattelse som faktisk virker slik at noen, på grunn av et diskrimineringsgrunnlag, stilles dårligere enn andre uten at det har en saklig grunn.

4.6 Barns rettigheter

I 2014 ble beskyttelsen av barns rettigheter styrket gjennom vedtak av en ny § 104 om barns rettigheter i Grunnloven. Grunnloven § 104 bygger på rettighetene i Barnekonvensjonen. Et viktig prinsipp i Barnekonvensjonen er prinsippet om barnets beste. Artikkel 3 slår fast at hensynet til barnets beste skal være et «grunnleggende hensyn» ved alle handlinger og avgjørelser som berører barn. Dette innebærer at barnets beste skal være et tungtveiende hensyn både i enkelt saker og i generelle spørsmål som berører barn. Prinsippet gjelder alle barn i alle sammenhenger, men vil imidlertid ikke kunne ha et entydig innhold. En vil kunne møte en rekke dilemmaer i vurderingen av hva som er barnets beste. Det er dessuten ikke nødvendigvis det eneste hensynet, og det vil heller ikke alltid være det avgjørende hensynet.

Barns rett til liv og utvikling følger av Barnekonvensjonen artikkel 6 og handler både om beskyttelse mot vold og overgrep, og å sikre gode oppvekstvilkår for barn.

Formålet med melderetten til barnevernet, som utgjør et nytt unntak fra taushetsplikten for prester og tilsvarende religiøse ledere i trossamfunn, er å ivareta barns rettigheter.

5 Taushetsplikt for personer i tros- og livssynssamfunn

5.1 Personer omfattet av taushetsplikt

5.1.1 Gjeldende rett

5.1.1.1 Prester i Den norske kirke

Etter straffeloven § 211 omfatter taushetsplikten alle «prester i Den norske kirke, prester eller forstandere i registrerte trossamfunn [...] og dissers hjelpere». At bestemmelsen spesifikt nevner «prester i Den norske kirke», knytter seg til særstillingen Den norske kirke tradisjonelt har hatt i Norge. Taushetsplikten omfatter alle som er ordinert til prest i Den norske kirke, og gjelder følgelig for prester, kapellaner, proster og biskoper. Taushetsplikten gjelder uavhengig av ansettelsesforhold.

5.1.1.2 Prest eller forstander utenfor Den norske kirke

Det er en forutsetning at prest eller forstander utenfor Den norske kirke tilhører sammenslutninger som er «registrerte trossamfunn». At trossamfunnet må være «registrert», er en henvisning til trossamfunnsloven § 4 og trossamfunnsforskriften kapittel 2 som angir kravene til registrering som trossamfunn.

Den tidligere trossamfunnsloven (lov om trdomssamfunn og ymist anna fra 1969) § 14 tredje ledd definerte prest eller forstander utenfor Den norske kirke slik:

Med prest eller forstandar i registerført samfunn er i denne lova meint den eller dei som har lovsette gjeremål i trdomssamfunnet.

For å kunne bli og forbli registrert etter den tidligere trossamfunnsloven var det et absolutt vilkår at trossamfunnet hadde minst én prest eller forstander som var godkjent av statsforvalteren. De lovpålagte eller -hjemlede gjøremålene som lå til den godkjente presten eller forstanderen, var å behandle, registrere og attestere inn- og utmeldinger og føre medlemsregisteret, jf. den tidligere trossamfunnsloven § 9 og forskrift om trossamfunn § 11, og å være vigsler dersom trossam-

funnet hadde et godkjent vigselsritual etter ekteskapsloven. En godkjent prest eller forstander sto under samme ansvar som ansatte i statens eller en kommunes tjeneste når det gjaldt gjøremål vedkommende var pålagt i eller med hjemmel i lov, jf. den tidligere trossamfunnsloven § 26.

For å kunne bli godkjent som prest eller forstander måtte vedkommende

- leve et hederlig liv og ha evne til å utføre lovpålagte oppgaver
- være mellom 23 og 75 år
- ha tilstrekkelig kjennskap til det norske samfunnet og tilstrekkelige kunnskaper i norsk språk til å kunne utføre lovpålagte oppgaver

Trossamfunnene valgte selv hvem de ville ha som prest eller forstander. Det var ikke et krav at personen som skulle godkjennes som forstander, var en religiøs leder og/eller utførte sjelesorg eller andre oppgaver knyttet til trosutøvelsen i trossamfunnet. Fant statsforvalteren at vedkommende oppfylte kravene (og det ikke var grunn til å nekte godkjenning på grunn av antallet forstandere trossamfunnet allerede hadde fått godkjent), mottok man en attest om at erklæringen var godtatt. Statsforvalteren førte tilsyn med at de godkjente prestene og forstanderne utførte oppgavene de var pålagt med hjemmel i lov, på forsvarlig vis, jf. den tidligere trossamfunnsloven § 17 andre ledd og § 25 fjerde ledd.

Retten til å gjøre tjeneste som prest eller forstander etter loven (forstandertjeneste) kunne trekkes tilbake dersom vedkommende forsømt gjøremål gitt i eller med hjemmel i lov, eller hvis lovens vilkår for å være prest eller forstander falt bort på annen måte, jf. § 27 i den tidligere trossamfunnsloven. Ble retten til å gjøre forstandertjeneste trukket tilbake, falt vedkommende også ut av personkretsen med taushetsplikt etter straffeloven.

Statsforvalteren kunne også fatte vedtak om å frata et trossamfunn registreringen dersom det ikke lenger oppfylte registreringsvilkårene eller forsømt lovbestemte gjøremål, jf. loven § 21. I så fall mistet trossamfunnets prest(er) eller forstander(e) samtidig statusen som «prest eller for-

stander i registrert trossamfunn» med taushetsplikt etter straffeloven.

Den nye trossamfunnsloven legger ikke «lovsette gjeremål» til prester eller forstandere, men til tros- eller livssynssamfunnet som sådan, med unntak for oppgavene som er lagt til den eller de som statsforvalteren har godkjent til å foreta vigslor etter ekteskapsloven. Ordningen med å bli godkjent og registrert som prest eller forstander hos statsforvalteren er dermed også avvirket.

Etter at den nye trossamfunnsloven trådte i kraft, peker ikke lenger begrepene «prester eller forstandere» i straffeloven § 211 på en klart avgrenset personkrets. Departementet omtalte dette i Prop. 130 L (2018–2019), punkt 21.7, herunder med følgende:

Departementet opprettholder forslaget om at loven ikke skal videreføre rollen som prest/forstander, men heller legge oppgaver til tros- eller livssynssamfunnet som sådan. Da gjennstår spørsmålet om hvem som forstås som «prester eller forstander i registrerte trossamfunn» i medhold av annen lovgivning. I den grad registreringer i et trossamfunn tidligere har gitt veiledning om hvem som er forpliktet, antar departementet at det samme kan legges til grunn fortsatt, basert på informasjon om tidligere registrering.

Hvem som nå er omfattet av begrepene, er ikke avklart i rettspraksis.

5.1.1.3 Hjelpere

Etter straffeloven § 211 er også de nevnte yrkesgruppene «hjelpere» underlagt den samme taushetsplikten. Her siktes det til personer som yter bistand til personer med et slikt yrke som det er vist til i § 211. For å bli regnet som hjelper kreves det ikke en formalisert tilknytning eller et bestemt ansettelsesforhold. Det er tilstrekkelig at presten eksempelvis har bedt om bistand i en eller flere saker der presten selv ville vært underlagt taushetsplikt etter bestemmelsen i straffeloven.

5.1.2 Høringsforslaget

Departementet foreslo i høringen at taushetsplikten skulle gjelde for «prester, religiøse ledere og personer i tilsvarende funksjoner». Departementet viste i høringsnotatet til at taushetsplikten historisk sett hadde vært knyttet til, og utledet av, presterollen. Prester er en yrkesgruppe med en klar rolle og funksjon. Dette gir føringer for hvilke

roller og funksjoner taushetsplikten også skal gjelde for i samfunn utenfor Den norske kirke. Departementet mente derfor at det var hensiktsmessig å videreføre «prester» som begrep i bestemmelsen.

Departementet hadde vurdert hvilke begreper som kunne være nyttige å bruke ved siden av «prester» for presist å kunne avgrense personkretsen. I høringsnotatet viste departementet til behovet for å bruke stillingsbetegnelser som kan favne flere trossamfunn, og foreslo begrepet «religiøse ledere».

For personer som ikke naturlig faller inn under ordlyden «prester» eller «religiøse ledere», foreslo departementet å bruke betegnelsen «personer i tilsvarende funksjoner» i bestemmelsen. Dette vil kunne dreie seg om personer som i sin stilling har et spesielt ansvar for åndelig og eksistensiell omsorg i livssynssamfunn.

Departementet anså det nødvendig å videreføre taushetsplikten for andre som i sin stilling har fått kunnskap om betroelser gitt til ovennevnte personer, og foreslo i høringsnotatet at taushetsplikten skulle gjelde «tilsvarende for medhjelpere». Departementet foreslo også at det fremgikk uttrykkelig av bestemmelsen at den som har taushetsplikt etter bestemmelsens første ledd, også vil ha ansvar for å informere medhjelpere om taushetsplikten.

5.1.3 Høringsinstansenes syn

Det var stor støtte blant høringsinstansene til departementets forslag. Noen instanser tolket imidlertid bestemmelsen til å gjelde en større personkrets enn det departementet hadde lagt til grunn, eller ønsket at personkretsen ble utvidet.

Den norske kirke v/Kirkerådet skrev:

Den norske kirke støtter at prester nevnes innledningsvis i lovbestemmelsen. Presterollen har vært utgangspunktet for den lovbestemte taushetsplikten, selv om den over tid har blitt utvidet til å gjelde også andre. Det vil gi en naturlig referanseramme og utgangspunkt for «personer i tilsvarende funksjoner». Det er også et poeng at prester i Den norske kirke og andre trossamfunn utgjør en vesentlig del av personene som blir omfattet av taushetsplikten. [...] Den norske kirke viser til at en lovt tekst bør holde seg på overordnet nivå. Vi støtter derfor at «religiøse ledere» og «personer i tilsvarende funksjoner» tas inn i bestemmelsen. Fra Den norske kirkes side legger vi til grunn at det vil omfatte stillinger som for eksempel kateketer,

diakoner og menighetspedagoger som i sin stilling mottar betroelser.

Fagforbundet TeoLOgene, Spir og Hovedorganisasjonen KA uttrykte langt på vei det samme.

Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus mente at personkretsen i forslaget var «klart nok definert». *BCC Norge, Universitet i Oslo og Preste- og samtaletjenesten ved St. Olavs hospital* uttalte seg også i samme retning. *Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir)* støttet også departementets avgrensning av personkretsen, men var opptatt av at det må være tydelig hvem som omfattes, for å hindre ansvarspulverisering av taushetsplikten. *Resalat Islamsk og Kulturelt Senter* uttalte seg i samme retning og uttrykte at det bør komme tydelig fram i forarbeidene hvem som er omfattet og ikke.

Norges Kristne Råd støttet

at lovformuleringen omfatter en snevert bestemt personkrets. Dette for å skape en trygghet og forutsigbarhet for konfidenten. De alternative lovformuleringene vil på litt ulikt vis også bidra til å klargjøre hvilken personkrets som er omfattet av taushetsplikten.

Pinsebevegelsen og Salt skrev:

Slik det er definert i høringsnotatet mener vi personkretsen er godt definert og blir desto klarere ved de forklaringer dere har gitt til hvilke situasjoner taushetsplikten skal gjelde i. Slik vi forstår det vil det da i tillegg til pastorer/ religiøse ledere kunne være sjelesørgere, organisert veiledningstjeneste og forbedere i gudstjenestene som taushetsplikten kommer til anvendelse for. Dette gir mening og er godt overførbart til vår sammenheng. Det er også mulig ved en slik avgrensning å gi god veiledning og ressurser til kirkene for opplæring.

Morten Holmboe, professor ved Politihøgskolen, uttalte seg i samme retning, og mente det «er rimelig å la taushetsplikten gjelde for eksempelvis diakoner og kateketer i Den norske kirke og tilsvarende funksjoner i andre tros- eller livssynsamfunn.»

Hjelpeskilden Norge mente at personkretsen var for uklart avgrenset, og ga uttrykk for at det er viktig å knytte taushetsplikten til funksjon og ikke bare formelle roller:

Dersom taushetsplikten kun knyttes til formell posisjon, risikerer man både at personer med

faktisk makt og sjelesorgsfunksjon ikke omfattes, og personer med administrative roller feilaktig omfattes. Vi anbefaler derfor at bestemmelsen presiserer at taushetsplikten følger funksjonen, ikke bare tittelen. Den som utøver religiøs eller livssynsbasert samtale- og veiledningsfunksjon bør omfattes.

Stine Sofies Stiftelse mente at det var «litt uklart hva begrepet 'personer i tilsvarende funksjoner' sikter til. Det kan leses som at man utvider personkretsen i trossamfunnene (særlig i Den norske kirke) utover det som følger av straffeloven § 211 i dag».

Muslimsk Dialognettverk var også opptatt av å knytte plikten til funksjonen som sjelesørger:

Muslimske trossamfunn er organisert på ulike måter, og tittel sier lite om hva en person faktisk gjør. Det avgjørende er om vedkommende mottar fortrolige betroelser i en religiøs sammenheng eller utøver religiøs veiledning som del av sin rolle. Dette kan gjelde både ansatte og frivillige, men kun når de faktisk utfører slike oppgaver.

Øygarden kyrkjelege fellesråd ga uttrykk for at det avgjørende måtte være om en person i sitt daglige arbeid fører samtaler hvor mennesker åpner seg om personlige og eksistensielle spørsmål, og «tilrår derfor at lova gjer det tydeleg at teieplikta gjeld alle som i sitt arbeid gir åndeleg eller eksistensiell omsorg».

Fagforbundet TeoLOgene og Spir ga uttrykk for at det er viktig at bestemmelsen også må «gjelde ansatte som utfører tros- og livssynstjenester i institusjoner som helsevesen, kriminalomsorg, Forsvaret og utdanningssektoren».

Når det gjelder departementets forslag til annet ledd i bestemmelsen om taushetsplikt for medhjelpere, ga høringssvarene stor støtte til dette.

Den norske kirke skrev:

Den norske kirke støtter forslaget om at taushetsplikten skal gjelde tilsvarende for medhjelpere som i sin stilling har fått kunnskap om betroelser som er underlagt taushetsplikt. Det vil fortsatt være behov for at for eksempel sekretærer eller tolker som bistår presten mv., blir underlagt samme taushetsplikt. Vi støtter forslaget om at den som har taushetsplikt skal informere medhjelperne om taushetsplikt. Det vil sikre klarhet om hvilke personer som anses som medhjelpere for den som har taushetsplikt.

Norges Kristne Råd uttrykte seg langt på vei i samme retning. Også *Spir og Fagforbundet TeoLOgene* uttrykte støtte til formuleringen om «medhjelpere» i bestemmelsen, som de mener gir bedre presisjon og avgrensning enn tidligere lovtekst. *Øygarden kyrkjelege fellesråd* støttet også forslaget og påpekte at det er viktig «at den som har teieplikt, har ansvar for å gjere slike medhjelparar merksame på plikta. Dette vil sikre ei klar og for-svarleg praktisering».

Resalat Islamsk og Kulturelt Senter skrev:

For medhjelpere som får tilgang til fortrolige opplysninger, bør taushetsplikten gjelde når de er informert om plikten. Av hensyn til ansvarlighet og rettssikkerhet vil det være fordelaktig at denne informasjonen dokumenteres skriftlig.

Andre instanser mente at det ikke er helt klart hvem som er «medhjelper» etter bestemmelsens annet ledd. *Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus* bemerket at de ser «utfordringer ved hvem som er å anse som medhjelper».

Stine Sofies Stiftelse uttalte: «Ordet «medhjelper» kan også forstås vidt, så det bør vurderes om man i lovteksten kan skrive inn «kontormedarbeider, tolk eller lignende» for å klargjøre betydningen.» *Universitet i Oslo* ønsket også en tydeliggjøring av hvem som er omfattet av «medhjelper»-begrepet.

Når det gjaldt hva som ligger i begrepet «stilling», mente *Norsk katolsk bisperåd* at det ikke var helt presist:

Vi er enig i at taushetsplikten også må omfatte visse av de aktuelle personers «medhjelpere», men mener at lovforslaget blir for upresist: «for medhjelpere som i sin stilling har fått kunnskap om betroelser etter første ledd». Hva menes med «stilling»?

Bufdir ba departementet vurdere om «i sin stilling» kan skape forvirring om hvem som omfattes og om en annen formulering hadde vært bedre.

Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn (STL) påpekte at:

STL legger til grunn at begrepet «stilling» ikke utelukkende henviser til ansatte, men også kan være andre personer med formell posisjon og/eller definerte oppgaver, roller og/eller verv innenfor de ulike tros- og livssynssamfunnene. Eksempler på dette finner vi blant religiøse ledere, til eksempel en buddhistmunk som

ikke er formelt ansatt, men som i tråd med tradisjon og lære lever av almisser.

5.1.4 Departementets vurdering

5.1.4.1 Personkretsen etter første ledd

Det har vært store endringer på tros- og livssynsfeltet i Norge de siste 50 årene. Norge har ikke lenger en statskirke, det har blitt flere medlemmer i andre kristne trossamfunn, og det har blitt flere nye tros- og livssynssamfunn. Med et stort mangfold av tros- og livssynssamfunn følger det også store variasjoner i lære, verdier og praksiser. Det er ulike roller og funksjoner innad i tros- og livssynssamfunnene, og ulike plikter og forventninger knyttet til disse. Det har også vært en utvikling når det kommer til hvordan sjelesorg forstås og praktiseres. Fra et historisk utgangspunkt i Norge som knyttet seg til skriftemålet og den kristne troen, antar departementet at fortrolige samtaler og sjelesorg i dag praktiseres i et mangfold av ulike tros- og livssynssamfunn. Slike samtalepraksiser finner ikke lenger sted bare i kirker og andre tros- og livssynssamfunn, men har vokst fram og er lagt til rette for også ved sykehus, fengsler, forsvar og universiteter.

Det sentrale formålet med å videreføre den lovregulerte taushetsplikten i trossamfunnsloven er å ivareta konfidentens privatliv. Ved at det er en klart avgrenset personkrets som har denne taushetsplikten, skapes trygghet og forutberegnelighet for konfidenten. Dette er også tjenlig for den som har taushetsplikt.

Departementet foreslår å fortsatt knytte taushetsplikten til en avgrenset personkrets som det er knyttet en spesiell forventning om taushetsplikt til. I departementets forslag ligger det i all hovedsak en videreføring av gjeldende rett, men med enkelte justeringer.

Departementet antar at selve endringen i personkrets ikke vil dreie seg om et stort antall personer, og at det sannsynligvis ikke vil være vesentlig flere personer som er omfattet av lovreguleringen etter at endringen er gjennomført.

Personkretsen etter første ledd omfatter for det første prester i Den norske kirke. Men også alle prester i registrerte trossamfunn har taushetsplikt etter bestemmelsen, og omfattes uavhengig av hvilket kirkesamfunn man er knyttet til.

Prestens ansvarsområder i en menighet vil overlappet helt eller delvis med andre roller. Dette vil kunne gjelde oppgavene og ansvarsområdene til for eksempel kateket, diakon og menighetspedagog. Selv om det vil kunne knytte seg en for-

ventning om taushet i møte med personer i de sistnevnte rollene, har disse rollene ikke vært omfattet av straffeloven § 211, såfremt de ikke har vært ansett som «hjelpere».

Flere høringsinstanser har forstått forslaget som at taushetsplikten også skal gjelde for «tilsvarende funksjoner» i Den norske kirke og andre trossamfunn, slik at andre personer som kan havne i en betroelsessituasjon, også er omfattet. Dette kunne for eksempel gjelde diakoner, kateketer, menighetspedagoger, ansvarlige for samtale- og lyttegrupper, ledere i husfelleskap, bibelgrupper og lignende, og forbedere under en gudstjeneste. Dette er alle eksempler på personer som faller utenfor personkretsen i bestemmelsen. I lovforslaget er det tydelig at «tilsvarende funksjoner» viser til personer i *livssynssamfunn* som kan sies å ha en lignende rolle og funksjon som prester eller religiøse ledere i trossamfunn.

I tros- og livssynssamfunn kan det oppstå mange situasjoner hvor betroelser gis og mottas. I prinsippet kan både ansatte, frivillige og medlemmer i et tros- og livssynssamfunn motta betroelser. Departementet mener det verken er hensiktsmessig eller ønskelig at alle mennesker som *kan* havne i en betroelsessituasjon, skal være bundet av en lovregulert og straffebelagt taushetsplikt.

Personer eller roller med et ansvar for trosutøvelse og arbeid eller tjenester som dreier seg om åndelig og eksistensiell omsorg, vil ofte ha en forventning om taushet knyttet til seg. Såfremt disse personene eller rollene ikke er i en lederrolle knyttet til trosutøvelsen og ikke har et formalisert og overordnet ansvar for sjelesorg og lignende, vil de ikke være omfattet av bestemmelsen. Etter lovforslaget gjelder taushetsplikten heller ikke for personer som har en uformell autoritet eller nyter stor tillit i et miljø, som fører til at flere vil betro seg til dem.

Departementet mener det ikke er en god løsning å utvide personkretsen, slik enkelte høringsinstanser ønsker. En avgrenset personkrets bidrar til å skape trygghet og forutsigbarhet for konfidenten, hvilket verner om privatlivet. En utvidelse av personkretsen vil etter departementets vurdering føre til større uklarhet rundt hvem som er omfattet av taushetsplikten og en svekkelse av de hensynene taushetsplikten skal ivareta.

Hensynet til konfidentens vern i møte med personer som ikke er omfattet av bestemmelsen, kan også ivaretas på andre måter enn lovregulering. Tros- og livssynssamfunnene kan selv lage interne regler for å ivareta konfidensialitet i slike situasjoner. Det vil trolig kunne gi enda bedre tilpassede regler, særlig med tanke på hvilke roller

og situasjoner den interne taushetsplikten bør omfatte. Dette vil også kunne bidra til klarhet og tryggere rammer for både konfident, ansatte, frivillige og medlemmer.

Departementet viser til hvordan Den norske kirke så langt har løst dette for sine ansatte. Kirkemøtet – det øverste demokratiske, representative organ i Den norske kirke – har på eget grunnlag bestemt at forvaltningsloven skal gjelde som internt regelverk for «den virksomhet som drives av kirkelige organer», jf. kirkeordning for Den norske kirke § 42. Reglene om taushetsplikt i forvaltningsloven gjelder følgelig som internt regelverk i Den norske kirke. Det innebærer at alle ansatte og personer med verv i Den norske kirke har taushetsplikt om bl.a. noens personlige forhold, jf. kirkeordningen § 42, jf. forvaltningsloven § 13 første ledd nr. 1. At dette er en intern regulering, innebærer at taushetsplikten ikke er knyttet til straffetrussel etter straffeloven, men kan sanksjoneres med arbeidsrettslige sanksjoner, tap av vigslingsfullmakter eller vedtak om at et rådsmedlem skal tre ut av rådet. Diakoner, kateketer, menighetspedagoger og lignende har dermed taushetsplikt som følger av Kirkeordningen.

Departementet viser videre til at det heller ikke er ønskelig at myndighetene skal gå for langt i å detaljregulere tros- og livssynssamfunnenes indre anliggender. Dette er et grunnleggende poeng i et livssynsåpent samfunn, og har også en side til Grunnloven og menneskerettighetene. Departementet mener forslagets definerte personkrets er med å trekke en rimelig grense mellom hva det er staten skal regulere og hva sivilsamfunnet skal ta seg av.

Enkelte høringsinstanser mener taushetsplikten også skal gjelde for ansatte ved institusjoner. Departementet viser her til at trossamfunnsloven regulerer tros- og livssynssamfunnene. Hvem institusjoner ansetter, og hvordan de sikrer konfidensialitet for betroelser, er derfor i utgangspunktet utenfor trossamfunnslovens område. Det varierer hvilke avtaler og ansettelsesforhold ulike sjelesørgere har ved de forskjellige institusjonene. Noen sjelesørgere er for eksempel ansatt i et trossamfunn, men arbeider ved en institusjon. Flere institusjoner har ansatt sjelesørgere med ulik grad av tilknytning til ulike tros- og livssynssamfunn. For dem som blir ansatt på offentlige institusjoner, vil forvaltningslovens regler om taushetsplikt gjelde. Det antas at taushetsplikten er regulert i ansettelsesavtaler. For at taushetsplikten etter bestemmelsen i trossamfunnsloven skal gjelde, vil det avgjørende være om man er tilknyttet Den norske kirke eller et

registrert tros- eller livssynssamfunn som ansatt eller frivillig.

Departementet mener at taushetsplikten ikke skal gjelde for rene administrative ledere, som for eksempel styreleder eller daglig leder, som tidligere kunne bli godkjent som forstander og dermed ha taushetsplikt.

Taushetsplikten for personkretsen etter både første og annet ledd er ikke begrenset i tid, og gjelder etter konfidentens død. Taushetsplikten fortsetter også å gjelde etter at man har trådt ut av tjeneste eller stilling, tros- eller livssynssamfunnet avvikles, og også etter at innehaver av taushetsplikten er død. Dersom registreringen av samfunnet trekkes tilbake, gjelder taushetsplikten også for nye opplysninger som betros i fem år fra registreringen opphørte med endelig virkning.

5.1.4.2 Personkretsen etter annet ledd

Departementet mener det er hensiktsmessig at taushetsplikten også gjelder for medhjelpere til den som har taushetsplikt. De vil ofte være til stede i situasjoner hvor åndelig og eksistensiell omsorg utøves, eller på andre måter få kunnskap om betroelser. Et typisk eksempel vil være en sekretær eller tolk som bistår den med taushetsplikt, og slik får del i fortrolig informasjon. Taushetsplikten gjelder for den som yter bistand til personen som har taushetsplikt, ikke for en medhjelper til konfidenten.

Taushetsplikten for medhjelpere er avledet fra taushetsplikten til personkretsen etter første ledd. Dette betyr at den ikke omfatter personer som mottar betroelser på selvstendig grunnlag, ut fra en forventning om taushet knyttet til sin rolle.

Lovforslaget skiller mellom kunnskap om betroelser man har tilegnet seg gjennom stillingen som medhjelper, og kunnskap om betroelser man får del i utenom dette, for eksempel på fritiden eller under andre omstendigheter. Et sentralt vurderingskriterium er om det var på grunn av stillingen at man kom til slik kunnskap, eller ikke.

For å bli regnet som medhjelper kreves det ikke en formalisert tilknytning eller et bestemt ansettelsesforhold. Ordet «stilling» henviser ikke utelukkende til lønnede ansatte, men også frivillige, ulønnede funksjoner og roller.

Lovforslaget krever at den som har taushetsplikt, skal informere medhjelperne om taushetsplikten. Departementet foreslår at slik informasjon skal være en forutsetning for straffeansvar for medhjelperen ved brudd på taushetsplikten. En tilsvarende regel følger i dag av forvaltningsloven § 13 b

andre ledd, og er vedtatt inntatt i ny forvaltningslov § 36. Dette bidrar til å sikre at taushetsplikten blir overholdt. Departementet mener det er nødvendig at bestemmelsen uttrykkelig stadfester at straffansvaret for medhjelperen etter straffeloven § 209 bare gjelder dersom slik informasjon er gitt.

Det er ikke nødvendig å inngå en skriftlig avtale om taushetsplikt med medhjelperen etter som plikten følger av loven, men det kan være nyttig for å dokumentere at informasjonsplikten er oppfylt.

5.2 Tros- og livssynssamfunn omfattet av taushetsplikt

5.2.1 Gjeldende rett

Taushetsplikten etter straffeloven § 211 gjelder prester i Den norske kirke og prester eller forstandere i «registrerte trossamfunn». Det betyr at trossamfunnet må være formelt registrert av statsforvalteren, jf. trossamfunnsloven § 4 og trossamfunnsforskriften kapittel 2. Bestemmelsen gjelder ikke for tilsvarende stillinger i trossamfunn som ikke er registrert etter trossamfunnsloven. Taushetsplikten etter straffeloven § 211 gjelder heller ikke i livssynssamfunn.

5.2.2 Høringsforslaget

Departementet foreslo i høringsnotatet at taushetsplikten skulle gjelde for Den norske kirke og registrerte og tidligere registrerte tros- og livssynssamfunn. Forslaget innebar følgelig at det ikke var tilstrekkelig å være et «fast organisert» tros- eller livssynssamfunn i henhold til trossamfunnsloven § 4 første ledd, og at også samfunn som har vært registrert, men har mistet registreringen, var omfattet. Forslaget var en utvidelse av straffeloven § 211, som kun omfatter registrerte trossamfunn og Den norske kirke.

5.2.3 Høringsinstansenes syn

Det var relativt få instanser som uttalte seg spesielt om denne delen av forslaget.

Forslaget om å inkludere livssynssamfunn i bestemmelsen fikk støtte fra samtlige instanser som uttalte seg om dette spørsmålet.

Forslaget om å avgrense bestemmelsen til Den norske kirke og registrerte og tidligere registrerte tros- og livssynssamfunn, fikk støtte fra de fleste instansene som uttalte seg om dette.

Noen få instanser, deriblant *Bufdir*, mente at det ikke er nødvendig å nevne Den norske kirke i

bestemmelsen. Direktoratet begrunnet sitt syn med at prester er omtalt i bestemmelsen.

Bufo mente også at uregistrerte samfunn bør være omfattet av bestemmelsen:

Departementet oppgir at bestemmelsen ikke skal gjelde for uregistrerte tros- og livssynsamfunn, da det kan være unødig innblanding. Vi mener hensynet om unødig innblanding bør veies opp mot andre viktige hensyn, slik som konfidenters trygghet og behov for vern i situasjoner der de betror seg.

Noen tros- og livssynssamfunn opererer uten registrering, men har like fullt både personer som fungerer som religiøse ledere eller som på annen måte gir åndelig eller eksistensiell omsorg og personer som betror seg og søker denne omsorgen. Bekymringen gjelder særlig medlemmer kan bli utsatt for ulike former for sanksjoner ved normbrudd, inkludert sosial ekskludering eller utstøtelse. I tros- og livssynsamfunn som distanserer seg fra majoritetssamfunnet og som har normsystemer som følges strengt, kan bekymring for ryktespredning føre til at medlemmer vegrer seg for å søke støtte, veiledning, eller dele personlige opplysninger.

Taushetsplikten kan i slike tilfeller fungere som et viktig vern mot utvikling eller opprettholdelse av en angiverkultur, der medlemmer oppfordres til å rapportere om andres normbrudd. Ved å sikre at fortrolige samtaler ikke deles videre, kan taushetsplikten bidra til å beskytte individet mot sanksjoner og samtidig styrke tilliten til personer som yter åndelig og eksistensiell omsorg i tros- og livssynssamfunn.

Å utelate uregistrerte samfunn fra taushetsplikten fører til ulik beskyttelse av personer som søker åndelig og eksistensiell omsorg. Det bør derfor vurderes om taushetsplikten bør gjelde uavhengig av registreringsstatus.

Norsk katolsk bisperåd var enig i at bestemmelsen burde omfatte tidligere registrerte samfunn, og begrunnet dette med at «det vil være lite tilfredsstillende at taushetsplikten opphører bare fordi registreringen av trossamfunn opphører». Samtidig tok bisperådet til orde for å inkludere uregistrerte samfunn i bestemmelsen:

Den som betror seg til f.eks. en prest, er ikke opptatt av registreringen. At et samfunn er fast organisert, innebærer at forventning om taushetsplikt oppstår, og da bør også lovgivningen slå inn. Med den strengere praksis – som noen ganger kan anes – for å få et fast organisert

trossamfunn registrert, vil det være desto viktigere ikke å koble taushetsplikten eksplisitt til registreringen.

Statsforvalteren i Agder la til grunn at alle samfunn som var ansett som registrert frem til 1. januar 2023 etter overgangsbestemmelsen i loven § 23 andre ledd, med andre ord alle samfunn som var registrert eller hadde mottatt tilskudd etter den tidligere trossamfunnsloven eller livssynssamfunnsloven da trossamfunnsloven trådte i kraft, ville være omfattet av taushetsplikten. Dersom dette ikke var en tilsiktet virkning av lovforslaget, burde det etter statsforvalterens syn komme tydelig frem.

5.2.4 Departementets vurdering

Departementet mener at både hensynet til likebehandling av samfunnene, og den historiske utviklingen med opprettelse av stillinger som humanistiske livsveiledere, taler for at livssynsamfunn bør reguleres på lik linje med trossamfunn. At trossamfunnsloven sidestiller tros- og livssynssamfunn ellers, trekker også i samme retning.

Departementet mener videre at bestemmelsen ikke bør gjelde for tros- og livssynssamfunn som aldri har vært registrert, slik den ville gjort om taushetsplikten ble avgrenset til tros- og livssynsamfunn som er «fast organisert», jf. trossamfunnsloven § 4 første ledd. Det vil kunne oppfattes som unødig innblanding i et samfunns anliggender dersom ikke-registrerte samfunn som verken har praktisert eller sett behov for taushetsplikt, pålegges dette av staten. Tvil om hva som utgjør et tros- eller livssynssamfunn, og om når et slikt samfunn kan anses å være fast organisert, vil gjøre seg gjeldende og skape en mer uforutsigbar situasjon for både rolle innehavere og konfidenter. Det vil også kunne gjøre det vanskeligere å håndheve bestemmelsen.

Forslaget om at taushetsplikten skal gjelde for «registrerte eller tidligere registrerte» tros- og livssynssamfunn har støtte hos høringsinstansene som uttaler seg spesifikt om dette. At taushetsplikten skal gjelde for «registrerte» samfunn, er en videreføring av gjeldende rett. Dette gir en klar avgrensning av hvilke samfunn som er omfattet, og bidrar til å skape forutberegnelighet og mindre rom for tolkningstvil.

Tros- og livssynssamfunn kan av ulike grunner miste sin registrering. Departementet foreslo i høringsnotatet å inkludere «tidligere registrerte» tros- og livssynssamfunn i bestemmelsen. For-

slaget innebar at taushetsplikten også skulle gjelde for betroelser som mottas etter at et tros- eller livssynssamfunn har mistet registreringen, uten tidsavgrensning. Taushetsplikten kunne dermed komme til å gjelde for personer som aldri hadde hatt en stilling eller et verv i et registrert samfunn, for eksempel fordi samfunnet de har en stilling eller et verv i, ble fratatt registreringen for mange år tilbake.

Dersom bestemmelsen også skal omfatte «tidligere registrerte» samfunn for all framtid, vil det skape usikkerhet rundt hvem som er omfattet av bestemmelsen, og føre til en mer uoversiktlig situasjon på sikt.

Hensynet til konfidenten i samfunnene som mister registreringen, vil også kunne ivaretas ved å inkludere et nytt ledd i bestemmelsen som sier at taushetsplikten likevel gjelder for en gitt periode etter at registreringen opphørte. Departementet foreslår for fem år. Med en slik løsning vil rolle innehaverne i tros- og livssynssamfunn som for en kortere periode mister registreringen fordi medlemstallet midlertidig faller under antallskravet i trossamfunnsloven § 4 første ledd, fortsatt være omfattet av taushetsplikten. Den vil dessuten gi samfunn som fratras registreringen, god tid til å utforme og implementere interne regler som erstatter lovens taushetspliktbestemmelse.

Ingen samfunn vil være omfattet av bestemmelsen bare på grunnlag av at de var registrert og mottok tilskudd etter tidligere lovgivning. Registrering etter den nye trossamfunnsloven vil være en forutsetning for at personer i samfunnet kan være omfattet av taushetsplikten etter den nye bestemmelsen.

Et vilkår om at tros- eller livssynssamfunnet må være registrert etter trossamfunnsloven vil føre til at uregistrerte samfunn og medlemmer som tilhører disse samfunnene, behandles annerledes enn registrerte samfunn og deres medlemmer. Departementet mener at dette ikke vil være i strid med religionsfriheten etter EMK artikkel 9 eller diskrimineringsforbudet i EMK artikkel 14.

Religionsfriheten etter EMK artikkel 9 forplikter ikke staten til å etablere tilskudds- og andre ordninger som gir fordeler og goder til tros- og livssynssamfunn. Staten kan etablere slike ordninger så lenge samfunnene har en rimelig mulighet til å søke og vilkårene i ordningen anvendes på en ikke-diskriminerende måte, se Jehovas vitner m.fl. mot Østerrike (2008) avsnitt 92.

Det følger av Den europeiske menneskerettsdomstolens (EMD) praksis at forskjellsbehandling er lovlig dersom den er saklig, rimelig og forholdsmessig. EMD har i saker om forholdet

mellom stat og religion gitt medlemsstatene en nokså vid skjønnsmargin, se Izzettin Doğan m.fl. mot Tyrkia (2016) avsnitt 112.

Registreringsvilkårene i trossamfunnsloven er saklige, objektive og ikke-diskriminerende. I den grad antallskravet i loven § 4 første ledd eller vilkårene som følger av loven § 6, jf. § 4 tredje ledd, medfører forskjellsbehandling på grunn av religion eller livssyn, vil den etter departementets vurdering ha en slik objektiv og rimelig begrunnelse at den vil være lovlig.

Fortroligheten mellom rolle innehaver og konfident i et uregistrert tros- eller livssynssamfunn vil også kunne ivaretas gjennom bevisfritaksreglene i straffeprosessloven § 121 og tvisteloven § 22-5 andre ledd, jf. punkt 6.4 nedenfor.

I den grad taushetspliktbestemmelsen griper inn i tros- og livssynssamfunnenes autonomi, mener departementet at det er en lovlig inngripen. Taushetsplikten skal ivareta et lovlig formål (beskyttelse av andres rettigheter og friheter), den er foreskrevet ved lov og ikke uforholdsmessig vurdert opp mot formålet.

5.3 Situasjoner og opplysninger omfattet av taushetsplikt

5.3.1 Gjeldende rett

Det følger av straffeloven § 211 at taushetsplikten gjelder «hemmeligheter» som er «betrodd» vedkommende «i anledning av stillingen eller oppdraget». Rolleforventningen som kan følge de nevnte yrkesgruppene, gjør at betroelser en prest eller forstander får, uavhengig av om man er «på jobb» eller ikke, ofte er gitt ut fra en forventning om hemmelighold. Rettspraksis viser at skillet mellom jobb og fritid ikke får betydning dersom det kan sannsynliggjøres at yrkesutøveren har fått betroelsen som følge av forventningene som knyttes til rollen, jf. Rt. 1989 s. 1363 på side 1365 (som gjaldt taushetsplikt etter daværende sosialtjenesteloven).

Taushetsplikten gjelder selv om presten eller forstanderens tjeneste eller arbeid er avsluttet. Det betyr at taushetsplikten varer livet ut, også når personen har sluttet i stillingen som utløste taushetsplikten. Taushetsplikten gjelder også selv om konfidenten er død.

Begrepet «hemmeligheter» understreker at det dreier seg om opplysninger som bare er kjent av et fåtall personer, og som i alle fall ikke er allment kjent. Opplysningene må også være av en slik karakter at de forventes å bli holdt skjult for andre. Begrepet «hemmeligheter» må forstås i

tråd med formålene og hensynet bak taushetsplikten. Det vil derfor være sentralt om konfidenten har en berettiget forventning om at opplysningene betraktes som konfidensielle.

I rettspraksis er betroelsesbegrepet tolket videre enn hva som følger av en ordinær språklig forståelse. Ikke bare er det som en person aktivt meddeler den aktuelle yrkesutøveren omfattet av taushetsplikten, men også andre personlige opplysninger som yrkesutøveren har fått kjennskap til gjennom sin tjeneste, er omfattet.

5.3.2 Høringsforslaget

I høringsnotatet presenterte departementet to alternative forslag til hvilke opplysninger og situasjoner som skal være omfattet av taushetsplikten. I det første alternativet til lovformulering (alternativ 1) foreslo departementet at taushetsplikten skulle knytte seg til situasjoner der vedkommende «gir åndelig eller eksistensiell omsorg», og at det var opplysninger betrodd som ledd i denne omsorgen, som var omfattet. Departementet viste til at en prest eller en religiøs leder kan motta betroelser mange steder og i ulike omstendigheter, men at det kun ville være opplysninger man fikk i kraft av sin stilling og som en del av åndelig og eksistensiell omsorg, som ville være omfattet av taushetsplikten.

Begrepet åndelig eller eksistensiell omsorg var ment å referere til situasjoner som ikke oppstår spontant, men som begge parter oppsøker. Denne typen omsorgssituasjoner skulle være institusjonalisert ved at tros- eller livssynssamfunnet har gitt det et navn, eller ved at det er forstått internt som en fast praksis. Dette ville bidra til å avgrense hvilke situasjoner og hvilke opplysninger det dreide seg om.

Det andre alternativet til lovformulering (alternativ 2) i høringsnotatet, lå nærmere ordlyden i dagens regulering i straffeloven § 211. Dette alternativet knyttet taushetsplikten til «opplysninger betrodd dem i deres stilling som ikke var alminnelig kjent eller alminnelig tilgjengelige». Et slikt alternativ samsvarer med forståelsen av ordlyden «hemmeligheter» i straffeloven § 211, og er samme formulering som er brukt i bestemmelsen om advokaters taushetsplikt i advokatloven § 32. Flere situasjoner kan falle inn under dette alternativet til regulering enn i alternativ 1. Taushetsplikten gjelder for opplysninger betrodd i forbindelse med avtalt sjelesorg, men også ved andre situasjoner, som for eksempel mer spontane betroelser. Det er likevel kun opplysninger man

får i kraft av sin stilling, som vil være omfattet av taushetsplikten.

Departementet viste videre til at det sentrale var om konfidenten hadde en berettiget forventning om at *opplysningene* ble behandlet som konfidensielle – rammene opplysningene ble delt under, var underordnet.

5.3.3 Høringsinstansenes syn

13 høringsinstanser foretrakk alternativ 1, 22 høringsinstanser foretrakk alternativ 2, mens de resterende enten ikke kommenterte eller var åpne for begge løsninger. Alternativ 1 avgrenser tydeligere hvilke situasjoner som er omfattet. Dette blir tolket av noen høringsinstanser som klargjørende, mens andre mente at en innskrenking av gjeldende rett var uheldig.

Human-Etisk Forbund ønsket alternativ 1, og var kritisk til at alternativ 2 påla ledere i tros- og livssynssamfunn en taushetsplikt som ikke nødvendigvis passet med egen rolleforståelse. *Stine Sofies Stiftelse, Statsforvalteren i Agder og Statsforvalteren i Østfold, Oslo, Akershus og Buskerud* ønsket også alternativ 1 uten at det ble begrunnet nærmere. *Morten Holmboe* støttet også alternativ 1, men mente det var noe uklart hva departementet la i begrepet «åndelig og eksistensiell omsorg».

Flere høringsinstanser mente alternativ 1 snevret inn taushetsplikten for mye.

Den norske kirke og *Norges Kristne Råd* uttalte begge:

En ulempe med alternativ 1 er at formuleringen «åndelig og eksistensiell omsorg» etter en alminnelig språklig forståelse og høringsnotatets forklaring bare dekker deler av de betroelsene som bør være dekket av taushetsplikten. Når sjelesorg og skriftemål er det historiske utgangspunktet (se høringsnotatet pkt. 5.2), og det presiseres at det ikke er noe som oppstår spontant, men er noe begge parter oppsøker (samme sted), blir det en snevrere ramme enn taushetsplikten om betrodde hemmeligheter i dag.

Fagforbundet TeoLOgene, Spir og *KA* uttalte seg i samme retning.

Flere høringsinstanser var ikke komfortable med begrepet «åndelig og eksistensiell omsorg». *Muslimsk Dialognettverk* uttrykte at det ikke var klart hva som lå i dette begrepet, og dermed hvilke situasjoner som var omfattet av taushetsplikten.

Den norske kirke og Norges Kristne Råd uttalte om alternativ 2:

En fordel med alternativ 2 er at ordlyden ligger nærmere ordlyden i dagens lovbestemmelse i straffeloven § 211, og viderefører langt på vei gjeldende rett. «Hemmeligheter», som står i dagens lovbestemmelse, er erstattet med «opplysninger (...) som ikke er alminnelig kjent eller alminnelig tilgjengelige». Samme formuleringer er brukt i bestemmelsen om advokaters taushetsplikt i advokatloven § 32. Rettslig er det fordel med at lovbestemmelser om taushetsplikt i ulike lover benytter samme lovformuleringer, slik at de kan tolkes i samsvar med hverandre.

Advokatforeningen mente alternativ 1 innebærer en uheldig innskrenking av taushetsplikten, og skrev:

Det andre forslaget til lovutforming, og dagens rettsstilstand, vil beskytte de utsagn som kommer spontant og som tilkommer den personkrets som er omfattet av taushetsplikten, all den tid de hemmelige utsagn er tilflytt dem i kraft av deres stilling. Advokatforeningen mener dette gir mest forutberegnelighet og mindre rom for tolkningstvil. Forslaget vil også videreføre den lange tradisjonen for taushetsplikt på dette området og uten at det medfører endringer som fordrer nye tolkninger og rettslige grensedragninger.

Preste- og samtaletjenesten ved St. Olavs hospital støttet også alternativ 2. De mente at taushetsplikten bør omfatte betroelser og informasjon som blir gitt til spesifikke stillinger og roller, da det «vil være enklere å definere og etterprøve enn om taushetsplikt er knyttet til at det er gitt åndelig og eksistensiell omsorg».

Bufo trakk fram barnets beste som et hensyn som talte for å velge alternativ 2:

Strengt vilkår for hvilke samtaler som kan ansees som åndelig og eksistensiell omsorg vil være spesielt krevende med tanke på barn som konfidenter. Barn som konfidenter vil ha en særlig sårbarhet fordi de på den ene siden ofte vil ha en begrenset mulighet til å sette rammene for hvordan de mottar åndelig eller eksistensiell omsorg, mens de samtidig kan oppleve et stort behov for å søke slik omsorg hos en voksen. Barn og unge kan ha behov for

å betro seg om dypt personlig tematikk som tro, kjønnsidentitet, seksuell orientering og andre refleksjoner knyttet til utvikling av egen identitet. Barn kan også ha behov for å fortelle om vanskelige situasjoner de opplever med egen psykisk helse, med jevnaldrende, andre voksne eller i hjemmet. Barn som betror seg til voksne bør kunne gjøre dette uten å måtte ta ansvar for å vurdere hvilken informasjon som ikke bør deles videre, eller om rammene for samtalen faller inn under taushetspliktsbestemmelsen. Dette gjelder særlig i tilfeller der innholdet i samtalen kan sette barnet i risiko for ulike former for represalier dersom det blir kjent for uvedkommende.

Politidirektoratet skrev at de støttet alternativ 2 og mente ordlyden, som er tilnærmet lik dagens bestemmelse, vil gi mindre rom for tolkningstvil og misforståelse. Forslaget medfører større forutberegnelighet både for konfidenten og for den som omfattes av taushetsplikten. *Datatilsynet* ga også støtte til alternativ 2 og pekte på at det oppstiller en streng terskel for unntak fra taushetsplikten og dermed fremstår som det beste alternativet for å ivareta personvernet.

Alle paraplyorganisasjonene på tros- og livssynsfeltet ønsket alternativ 2 fordi de mente at denne klarere og bedre favner deres mangfoldige praksiser. *Muslimsk Dialognettverk* uttrykte at «åndelig og eksistensiell omsorg» var en formulering som ikke traff mange av de fortrolige situasjonene imamer kan havne i. *STL* mente at «alternativ 2 er best egnet til å ivareta mangfoldet av strukturer og praksiser på tvers av religioner og livssyn».

Også *Hjelpeskilden Norge* anbefalte alternativ 2 og problematiserte ulik tolkning av begrepet «åndelig og eksistensiell omsorg»:

Begrepet fremstår som uklart for store deler av trossamfunns-Norge. Mange miljøer bruker ikke dette språket, selv om praksisen er identisk med sjelesorg eller fortrolige religiøse samtaler. Vi frykter at begrepet kan tolkes for snevert, og at viktige situasjoner, spesielt der barn eller utsatte voksne betror seg, faller utenfor fordi de ikke betegnes som «eksistensiell omsorg». Vi anbefaler derfor at begrepet enten presiseres med eksempler eller erstattes med et mer funksjonelt begrep, som «fortrolig religiøs eller livssynsmessig samtale/veiledning». Dette vil gi større rettsikkerhet for konfidenten og tydeligere rammer for trossamfunnene.

5.3.4 Departementets vurdering

Departementet mener formuleringen «opplysninger betrodd dem i deres stilling som ikke er alminnelig kjent eller alminnelig tilgjengelige» (alternativ 2) vil gi den mest hensiktsmessige løsningen. Ordlyden ligger tett på dagens bestemmelse, og vil også gi mest forutberegnelighet og mindre rom for tolkningstvil. Departementet viser til at samme formulering er brukt i bestemmelsen om advokaters taushetsplikt i advokatloven § 32.

Som Bufdir påpekte i sitt høringssvar, vil barn ikke ha de samme forutsetningene for å vurdere eller forstå rammene for taushetspliktbestemmelsen. Det er derfor grunnleggende viktig at de som har taushetsplikt etter lovforslaget, arbeider for at barnets beste blir hensyntatt i situasjoner der betroelser fra barn kan skje. Tros- og livssynssamfunnene bør arbeide systematisk for at barnets beste sikres i tros- og livssynsutøvelse som knytter seg til betroelser og fortrolighet.

Departementet mener alternativ 2 i større grad enn alternativ 1 ivaretar mangfoldet av strukturer og praksiser på tvers av religioner og livssyn. Løsningen vil i større grad sikre konfidensvern i fortrolige betroelsessituasjoner som kan oppstå utenfor «sjelesorgrommet», og sikrer at også spontane betroelser faller inn under bestemmelsens virkeområde.

5.4 Unntak fra taushetsplikt

5.4.1 Gjeldende rett

Det er flere begrensninger i taushetsplikten prester og forstandere har etter straffeloven § 211. Disse begrensningene er begrunnet i at noen samfunnsinteresser veier tyngre enn konfidensens behov for at opplysningene ikke spres. Taushetsplikten etter straffeloven § 211 gjelder ikke dersom den som har krav på hemmelighet samtykker i at hemmeligheten avsløres, jf. vilkåret «uberrettiget». Taushetsplikten viker også for:

- Plikten til å hjelpe en person i nød og avverge ulykke, jf. straffeloven § 287.
- Plikten til å avverge uriktig tiltale eller domfellelse, jf. straffeloven § 226.
- Nødrett og nødverge, jf. straffeloven §§ 17 og 18.
- Avvergingsplikten, jf. straffeloven § 196.

Prester og forstandere er ikke omfattet av opplysningsplikten til barnevernet som omfatter både meldeplikt til den kommunale barnevernstjenesten etter barnevernsloven § 13-2 og plikten

til å gi opplysninger etter pålegg fra barnevernet etter § 13-4.

5.4.2 Høringsforslaget

Departementet viste i høringsnotatet til at rekkevidden av, og forholdet mellom taushetsplikten og andre plikter, slik som avvergingsplikten, oppleves som vanskelig av sektoren. Tilbakemeldinger til departementet peker særlig på at mange synes det er krevende å vite hvordan man skal forholde seg til bekymringer som oppstår i møte med barn og unge, og om det på noe tidspunkt oppstår en plikt eller adgang til å melde fra til barnevernstjenesten. Siden prester og forstandere ikke er omfattet av meldeplikten i barnevernsloven § 13-2, kan taushetsbelagte opplysninger kun meldes til barnevernstjenesten når det gjøres etter samtykke, for å oppfylle avvergingsplikten, eller ut fra nødrettsbetraktninger.

Departementet skrev i høringsnotatet at hovedhensynet bak taushetspliktbestemmelsen – konfidensens vern – tilsier at samtykke fortsatt skal fritta fra taushetsplikten. I det første alternativet til lovformulering (alternativ 1) var opplysninger som er alminnelig kjent eller alminnelig tilgjengelige, inntatt som et unntak fra taushetsplikten etter første ledd, i tillegg til samtykke.

Departementet foreslo videre to unntak fra taushetsplikten som kunne inntas i trossamfunnsloven § 20 a: En adgang til å melde til barnevernstjenesten (alternativ 1 til lovformulering) og ved fare for liv og helse (alternativ 2 til lovformulering).

Når det gjaldt muligheten for å melde fra til barnevernet i visse tilfeller, vurderte departementet at det av hensyn til tros- og livssynsfriheten og hensynet til konfidensens vern, ikke var aktuelt å innføre en opplysningsplikt til barnevernet. Departementet foreslo i stedet å åpne for en adgang til å melde til barnevernstjenesten i situasjoner som nevnt i barnevernsloven § 13-2 første ledd bokstav a til e. En slik løsning ville gi personer med taushetsplikt etter trossamfunnsloven en lovfestet adgang til å melde fra til barnevernstjenesten i visse tilfeller uten hinder av taushetsplikten. Dette gir altså en rett, men ikke plikt, til å melde fra til barnevernstjenesten. Formidling av opplysninger i slike tilfeller ville dermed ikke være et brudd på taushetsplikten.

Departementet foreslo videre et unntak om at taushetsplikten ikke var til hinder «for å dele opplysningene med andre så langt det er nødvendig for å unngå fare for liv eller helse». Formuleringen var etter mønster fra gjeldende forvaltningslov

§ 13 b første ledd nr. 7. Forslaget pålegger ingen opplysningsplikt, men gir en lovfestet rett til å dele opplysninger så langt det er nødvendig for å unngå fare for liv eller helse.

5.4.3 Høringsinstansenes syn

Et klart flertall av instansene som sendte inn høringsuttalelse, støttet at det gis unntak fra taushetsplikten ved fare for liv og helse og gjennom en melderett til barnevernet. 26 instanser tok til orde for å innføre begge unntakene. Kun én høringsinstans, Advokatforeningen, mente at det ikke bør innføres unntak fra taushetsplikten.

Få instanser hadde merknader til forslaget om å videreføre unntak fra taushetsplikten ved samtykke fra den som har krav på taushet.

Menigheten Samfundet viste til høringsnotatet punkt 7.2.1, der det fremkom at konfidentens samtykke burde være skriftlig, og mente at dette bør vurderes tatt inn lovtteksten.

Datatilsynet støttet forslaget, men ba departementet vurdere å ta inn en henvisning til EUs personvernforordning (GDPR) artikkel 4 nr. 11, jf. artikkel 7. Tilsynet begrunnet dette med:

Et samtykke til opphevelse av taushetsplikten kan få (minst) like store konsekvenser som et samtykke til behandling av personopplysninger etter personvernforordningen, og vi anser det derfor som rimelig at samme krav skal stilles til opphevelse av taushetsplikt som et samtykke i tråd med personvernforordningen. Forordningen har blant annet strenge informasjonskrav som må ligge til grunn for et gyldig samtykke.

Den norske kirke ga også sin støtte til videreføring av muligheten for å oppheve taushetsplikten ved samtykke:

Forslaget til nytt tredje ledd i begge alternativene gir etter vår vurdering god informasjon til rettsanvendere om at taushetsplikten ikke gjelder ved slikt samtykke. Forslaget er også mer informativt enn det en tolkning av «uberettiget» etter gjeldende regler gir. Vi ser også fordelene med at ordlyden svarer til tilsvarende bestemmelse om taushetsplikt for advokater, siden det vil legge til rette for en fremtidig felles tolkningspraksis.

Det var også få instanser som uttalte seg om å innføre unntak for opplysninger som er alminnelig kjent eller alminnelig tilgjengelige. *Den nordisk-*

katolske kirke (DNKK) var kritisk til forslaget og viste til

Her risikerer vi at det kan oppstå uenighet om hvilke opplysninger som eventuelt er alminnelig kjent eller alminnelig tilgjengelige. Det må kunne dokumenteres at opplysningene er alminnelig kjent eller alminnelig tilgjengelige, dersom kleresiets taushetsplikt skal kunne fravikes uten at uttrykkelig tillatelse er innhentet.

Menigheten Samfundet gikk også imot dette unntaket fordi leder og konfident kan vurdere ulikt hvorvidt opplysningene er alminnelig kjent eller alminnelig tilgjengelige.

Preste- og samtaletjenesten ved St. Olavs hospital støttet at det lovreguleres mulighet for å oppheve taushetsplikt ved samtykke, men ønsket ikke at det skal avgrenses mot opplysninger som er alminnelig kjent eller alminnelige tilgjengelige. Den mente at det kan bli tilnærmet umulig å vurdere hva som er alminnelig kjent.

Det store flertallet av instansene som uttalte seg om forslagene til unntak fra taushetsplikten ved melding til barnevernet og ved fare for liv og helse, gikk inn for at begge unntakene tas inn i bestemmelsen.

Advokatforeningen er blant de få instansene som gikk imot disse unntakene fra taushetsplikten:

Advokatforeningen er av den mening at taushetsplikten på dette området må være absolutt. En slik adgang som departementet åpner for, vil kunne sette både den som omfattes av taushetsplikten og konfidenten i vanskelige situasjoner og avveininger. En slik regel vil svekke taushetsplikten i en slik grad at borgere kan kvie seg for å betro seg om forhold som ellers ikke blir avdekket. Ved betroelser til prester, religiøse ledere osv. så kan det avdekkes forhold som krever handling, men da gjennom åndelig og moralsk veiledning som kan føre til at de det angår selv gjør noe med forholdet. Uten et slikt sterkt vern av taushetsplikten, frykter Advokatforeningen at færre vil oppsøke og betro seg til de som omfattes av taushetsplikten. Da er faren igjen større for at uheldige forhold ikke avdekkes. Dersom forhold ikke avdekkes, kan de heller ikke på noen måte bli avverget.

I valget mellom utformingen av de to lovforslagene til unntak, mener Advokatforeningen at det andre forslaget er best. Dette forslaget vil være en snever unntaksregel som kun skal gi

adgang til å dele opplysninger dersom det er fare for liv og helse.

For Bibel og Bekjennelse (FBB) gikk også imot begge unntakene:

Det er i dag to unntak fra taushetsplikten, nemlig en meldeplikt for å avverge en alvorlig framtidig forbrytelse og å hindre at en uskyldig blir dømt. Departementets forslag om å utvide dette ved å innføre en melderett når det gjelder bestemte barnevernssaker eller «for å unngå fare for liv eller helse», er etter vår oppfatning uheldig. Når det på visse betingelser innføres en melderett, er taushetsplikten i realiteten opphevd der disse betingelser kan komme til anvendelse. Når avveining mellom retten til å tie og retten til å melde overlates til prestens skjønn, blir konfidentens situasjon uklar.

Etter vår oppfatning kan innføring av meldeplikt for prester derfor få store konsekvenser for kirkens tjeneste. Tradisjonelt har kirken vært et trygt rom for fortrolig samtale og syndsbejelse der mennesker kan søke hjelp uten frykt for at det de sier blir videreført. Historisk har taushetsplikten vært sett på som en forutsetning for skriftemålet. Færre vil trolig våge å betro seg til prester med meldeplikt. Etter vår oppfatning er den eksisterende avvergeplikten tilstrekkelig for at prester skal bidra til å beskytte barn mot overgrep med det de har blitt betrodd som sjelesørgere.

DNKK, som støttet høringsnotatets alternativ 2 til ny § 20 a i trossamfunnsloven, viste til to betenkeligheter ved forslaget om melderett til barnevernet:

i. Fare for streng tolkning

Ordlyden kan i lys av departementets tidligere forslag om meldeplikt bli tolket strengt, slik at kleresiet blir utsatt for et meldepress som i siste instans kan true skriftemålstausheten.

ii. Hvorfor kun barnevernsloven § 13-2?

Det er vanskelig å forstå at vilkårene i barnevernsloven § 13-2 er det eneste som skulle kunne utløse en eventuell bekymringsmelding

Når det gjelder forslaget om unntak for taushetsplikt ved fare for liv og helse, uttalte *DNKK*:

Dette samsvarer med det som har vært en utbredt forståelse av taushetsplikten i DnK. Det er ingen grunn til at ikke barnevernsloven

§ 13-2 skulle kunne forstås inn i dette selv om den ikke er nevnt eksplisitt. Det må være en forutsetning for slik varsling at den kan gis anonymt og ikke kunne tilbakeføres til varsler. For katolsk og ortodoks kleresi vil slike varsler ikke kunne gis om forhold som kleresimedlemmet er blitt kjent med i et formelt skriftemål.

Flerkulturelt råd i Akershus foretrakk også unntaket ved fare for liv og helse.

Datatilsynet støttet at det gis en opplysningsrett, og ikke en opplysningsplikt, fordi dette gir rom for skjønnsutøvelse og innebærer et sterkere vern av retten til personvern. Tilsynet la til grunn at «yrkesgruppen kan forvalte dette skjønn på en god måte, i tråd med sin rolle». Tilsynet påpekte at alternativ 2 (unntak fra taushetsplikt ved fare for liv og helse) oppstiller en streng terskel for unntak fra taushetsplikten, og at det dermed fremstår som det beste alternativet for å ivareta personvernet. Tilsynet hadde samtidig forståelse for ønsket om å verne barn særskilt og foreslo å føye til en henvisning til barnevernsloven § 13-2 i bestemmelsen om unntak fra taushetsplikt ved fare for liv og helse.

Norges Kristne Råd (NKR) fremhevet også den positive betydningen av at det er en melderett – ikke meldeplikt – til barnevernet:

Norges Kristne Råd har vært svært tydelige både i tidligere høringssvar og i møter med departementet at det er nødvendig med en sterk beskyttelse av barn i avgrensningen av taushetsplikt. Vi er derfor svært fornøyde med at dette er tatt med i alt. 1 i lovforslaget.

Samtidig er vi fornøyde med at dette er formulert som en rett, og ikke en plikt. Dette for å ta høyde for de kirketradisjoner som i lys av sin tradisjon samt internasjonale reguleringer ikke har anledning til å vurdere noen unntak fra taushetsplikten i gitte situasjoner som skriftemål. Vi viser her f.eks. til høringssvaret fra Norsk Katolsk Bispeforråd.

NKR mente at begge unntakene bør innføres. Det samme gjorde *Den norske kirke*, som uttalte:

Den norske kirke støtter både forslagene om at taushetsplikten ikke skal være til hinder for å melde til barnevernstjenesten (i alternativ 1) og forslaget om at taushetsplikten ikke skal være til hinder for å dele opplysningene med andre så langt det er nødvendig for å unngå fare for liv eller helse (i alternativ 2).

Den norske kirke har tidligere tatt til orde for at en regel om lovbestemt taushetsplikt bør

utformes med et unntak om rett til å melde til barnevernet når vilkårene etter barnevernsloven § 13-2 er oppfylt. Vi støtter derfor forslaget i alternativ 1 fjerde ledd. Forslaget vil gi de som er underlagt taushetsplikten en lovfestet adgang, men ikke plikt, til å melde fra til barneverntjenesten uten at det blir ansett som brudd på taushetsplikten. Den norske kirke legger her størst vekt på hensynet til å beskytte barnet det gjelder.

I alternativ 2 har departementet foreslått at taushetsplikten ikke skal være «til hinder for å dele opplysningene med andre så langt det er nødvendig for å unngå fare for liv eller helse». Formuleringen er etter mønster fra gjeldende forvaltningslov § 13 b første ledd nr. 7. Den norske kirke viser til at forslaget dels innebærer en lovfesting av den adgangen til å dele taushetsbelagte opplysninger som allerede følger av nødretten, jf. Prop. 166 L (2020–2021) side 60. Vi erfarer at nødrettsbetraktninger kan være vanskelig å forstå for prester og andre rettsanvendere. Det tilsier, etter vår vurdering, at loven – i tillegg til alternativ 1 fjerde ledd – også bør inkludere alternativ 2 fjerde ledd. Selv om det er en snever unntaksregel, vil det gi rettsanvenderne en veiledning gjennom ordlyden om at «Taushetsplikten er ikke til hinder for å dele opplysningene med andre så langt det er nødvendig for å unngå fare for liv eller helse.»

Stine Sofies Stiftelse støttet også begge unntakene:

Prester har tradisjonelt tilbudt samtale og sjelesorg og hatt en streng taushetsplikt. Også for barn og unge kan det være viktig å ha mulighet til å betro seg til andre voksne. En fortsatt regulering av taushetsplikten kan bidra til å sikre at dette gjennomføres på en trygg måte. Men som vi har påpekt i tidligere innspill og høringsuttalelser, er dagens regler et hinder for at tros- og livssynssamfunn kan gi barn den omsorgen og beskyttelsen de trenger.

Derfor mener vi det er helt nødvendig at loven reguleres slik at det er mulig å melde til barnevernstjenesten når det er grunn til å tro at barn blir mishandlet eller utsatt for alvorlig omsorgssvikt.

Vi mener at forslaget om å både regulere taushetsplikt og gi rett til å melde til barnevernstjenesten er et godt kompromiss mellom de ulike hensyn. Vi støtter derfor alternativ 1.

Melding til barnevernstjenesten vil kun gjelde overfor barn. I alternativ 2 er det unntak

fra taushetsplikten for å unngå fare for liv eller helse, som er en tilsvarende «nødrettsbestemmelse» som offentlig ansatte har i forvaltningsloven. Dette vil også kunne gjelde voksne og viktig for å synliggjøre et viktig unntak fra dagens taushetsplikt.

Vi mener derfor at begge disse alternativene bør fremgå av lovens ordlyd.

Morten Holmboe tok til orde for å kombinere de to unntakene:

Det er en god idé å innarbeide en regel tilsvarende forvaltningslovens regel – det er mange situasjoner der det kan være fare for liv eller helse, uten at vilkårene for å melde etter barnevernsloven § 13–2 vil være oppfylt. Bestemmelsen i forvaltningsloven er et godt supplement til den alminnelige regelen om avvergingsplikt i straffeloven § 196, og kan gjøre det lettere å varsle uten at varsleren er sikker på om vilkårene for avvergingsplikt (og dermed fritak for taushetsplikt) ville være oppfylt.

Departementet stiller imidlertid opp de to regelvariantene som gjensidig utelukkende alternativer. Det er det ingen grunn til. Forvaltningen lever godt med begge regelsett, og de dekker delvis ulike behov.

Etter mitt syn bør derfor reglene *kombineres*.

Det er imidlertid verdt å merke seg at delingsrett etter forvaltningsloven 2025 § 34 likevel ikke gjelder dersom delingen vil utgjøre et uforholdsmessig inngrep overfor den opplysningene gjelder (§ 34 andre ledd). Selv om det vanskelig kan være uforholdsmessig å dele opplysninger i en slik situasjon, er det naturlig å følge forvaltningslovens løsning her.

Buudir anbefalte også å kombinere unntakene knyttet til barnevernstjenesten og fare for liv og helse:

Det er avgjørende at barn blir særskilt vernet, og at barns vern får høyest prioritet. *Buudir* støtter alternativ en der det åpnes for adgang for prester, religiøse ledere og personer i tilsvarende funksjoner samt deres medhjelpere til å melde bekymring til barnevernstjenesten, og vurderer at det er av stor betydning at taushetspliktbestemmelsen åpner for en slik adgang når departementet har vurdert at det ikke er aktuelt å innføre en opplysningsplikt til barnevernet.

Buudir anbefaler en kombinasjon av første og andre alternativ i fjerde ledd:

«Taushetsplikten er ikke til hinder for å melde til barnevernstjenesten dersom vilkårene i barnevernsloven § 13-2 første ledd er oppfylt. Taushetsplikten er heller ikke til hinder for å dele opplysningene med andre så langt det er nødvendig for å unngå fare for liv eller helse.»

Buudir anbefaler denne kombinasjonen da andre alternativ også omfatter voksne og ikke begrenser seg til barnevernsloven. Det kan også oppstå situasjoner der det kan være fare for liv eller helse, uten at vilkårene for å melde etter barnevernsloven § 13–2 vil være oppfylt.

Hjelpeskilden Norge støttet også innføring av begge unntakene og tok samtidig til orde for veiledning, opplæring og andre tiltak for å sette rolleinnhaverne i bedre stand til å anvende unntakene:

Vår erfaring er at religiøse ledere ofte er de eneste voksne utenfor familien som får vite om vold, omsorgssvikt, tvangsekteskap, psykisk press eller sterk negativ kontroll. I dag hemmes mange av en oppfattet absolutt taushetsplikt. Vi vil samtidig understreke at en adgang alene ikke garanterer at religiøse ledere vil handle. I mange miljøer er det sterk intern motstand mot å involvere eksterne myndigheter, og lojalitetskrav gjør det vanskelig å melde.

For at ordningen skal få reell effekt i praksis, mener vi at det bør vurderes tiltak som kan hjelpe religiøse ledere å håndtere bekymringer for barn på en trygg og forsvarlig måte. Dette kan for eksempel være:

- utvikling av nasjonal veiledning og opplæring, gjerne i samarbeid med Buudir og Kompetanseteamet,
- tilgang til anonym drøfting med barnevernstjenesten ved tvil,
- eller andre ordninger som på en tydelig og praktikknær måte styrker forståelsen av grensen mellom taushetsplikt, meldeplikt og avvergingsplikt.

[...] I samtaler med voksne ser vi ofte at det foreligger risiko for selvskading, vold i nære relasjoner, fluktfare eller alvorlig psykisk belastning, uten at religiøse ledere føler seg trygge på å varsle. Samtidig er vurderingen av «fare for liv og helse» krevende, og religiøse ledere har ofte ikke barnefaglig eller psykososial kompetanse.

Vi anbefaler derfor:

- at departementet tydeliggjør hva som ligger i begrepet,

- at det gis eksempler på situasjoner som utløser unntaket
- at religiøse ledere oppfordres til å drøfte anonymt med relevante faginstanser dersom de er i tvil.

Anne Wold, lege, spesialist i psykiatri, pekte også på at

‘Fare for liv eller helse’, som er foreslått ordlyd i herværende høringsnotat, vil kreve grundige drøftelser i forarbeidene, helst med konkrete eksempler på hva som skal falle innenfor og utenfor, og når terskel skal anses nådd, og det bør formuleres med tanke på at konteksten kan endres i fremtiden. Det er helt nødvendig at de som skal etterleve regelverket har noe å støtte seg på i de krevende vurderinger og avveininger som vil oppstå.

Muslimsk Dialognettverk, som støttet begge unntakene, anbefalte også at det i forarbeidene gis en tydelig beskrivelse av når unntakene kommer til anvendelse, og at det gis eksempler tilpasset ulike tros- og livssynssamfunn. *Resalat Islamsk og Kulturelt Senter* pekte på det samme når det gjaldt unntaket knyttet til fare for liv og helse:

Forslaget om å gi religiøse ledere en klar adgang til å melde bekymring til barnevernet er svært viktig. Terskelen bør være lav og i tråd med barnevernslovens intensjon. Det bør samtidig understrekes at hensikten ikke er å svekke fortroligheten i religiøse samtaler, men å sikre barns rett til vern og omsorg. Dette unntaket harmonerer både med norske rettsprinsipper og med de etiske omsorgstradisjonene som er dypt forankret i de fleste tros- og livssynssamfunn.

Unntaket knyttet til fare for liv og helse fremstår nødvendig og forholdsmessig. For best mulig praktisering bør det gis tydeligere beskrivelser av hva som ligger i begreper som «nødvendig» og «alvorlig fare», og det kan være nyttig med eksempler fra praksis. Dette vil gjøre det lettere å vurdere slike situasjoner, særlig når de oppstår akutt.

Blant de øvrige instansene som tilrådte at begge unntakene innføres, er *Human-Etisk Forbund*, *Pinsebevegelsen i Norge*, *Hovedorganisasjonen KA*, *BCC Norge*, *Fagforbundet TeoLOgene*, *Gjøvik kirkelige fellesråd* og *Preste- og samtaletjenesten ved St. Olavs hospital*.

5.4.4 Departementets vurdering

Departementet mener videreføring av unntak fra taushetsplikt ved samtykke er hensiktsmessig og i tråd med konfidentens rett til selvbestemmelse og privatliv. Taushetsplikten verner konfidentens opplysninger, og når konfidenten selv mener at taushet ikke er nødvendig, bør samtykke fra konfidenten være avgjørende for at betroelsen ikke lenger skal være underlagt taushetsplikt. Det gjelder ikke formkrav for et samtykke til fritak fra presters og andres taushetsplikt, og konfidenten har også mulighet til å trekke samtykke tilbake. For å skape notoritet og avklare eventuelle begrensninger for samtykket, er det gode grunner for at samtykket gis skriftlig. I tilfeller med barn og unge eller andre sårbare som ikke har samme forutsetninger for å forstå betydningen av et samtykke, påhviler det personen med taushetsplikt et ekstra ansvar å forsikre seg om at dette er forstått.

Departementet mener at begge de foreslåtte unntakene fra taushetsplikten, melderett til barnevernet og adgang til å dele opplysninger for å unngå fare for liv og helse, bør med i bestemmelsen og viser til at dette støttes av flertallet av instansene som har gitt høringsvar.

Viktige samfunnsmessige hensyn tilsier at taushetsplikten ikke kan være absolutt. Det finnes allerede i dag unntak fra taushetsplikten. Forslaget innebærer en adgang til å melde fra til barnevernstjenesten, samt til å dele opplysninger så langt det er nødvendig for å unngå fare for liv og helse. Departementet mener en slik løsning – som gir en rett, men ikke en plikt – til å melde videre, vil ivareta trosfriheten til personer i tros- og livssynssamfunn som opplever at det å gi slike opplysninger betrodde til dem videre, vil være et brudd på lære, tro eller overbevisning.

Å lovfeste et unntak fra taushetsplikten for situasjoner som nevnt i barnevernsloven § 13-2 første ledd bokstav a til e, synliggjør hensynene som står mot hverandre: På ene siden hensynet til konfidensialitet og personvern for den som betror seg, og på den andre siden hensynet til beskyttelse av barn. Bestemmelsen er utformet for å ivareta denne avveiningen ved at den gir en rett til å melde fra, men altså kun ved de situasjoner som er nevnt i barnevernsloven § 13-2. Departementet ser at forslaget vil innebære at taushetsplikten blir noe svekket, og følgelig også vernet til konfidenten, men mener at det på en god måte balanserer de ulike hensynene som kan gjøre seg gjeldende i forbindelse med betroelser omfattet av taushetsplikten.

Hensynet til barnets beste gjør seg gjeldende på flere måter når det kommer til taushetsplikten i tros- og livssynssamfunn. For barn og unge vil det kunne være viktig å betro seg til voksne. Ved at taushetsplikten fortsatt lovreguleres bidrar dette til at rammene for betroelser er forutberegnelige, klare og trygge. Barn vil samtidig ikke ha de samme forutsetningene for å vurdere rekkevidden av taushetspliktbestemmelsen. Både personkretsen omfattet av taushetsplikten, og samfunnene de tilhører, har et særskilt ansvar for å sikre at barnets rettigheter og perspektiv ivaretas i de tilfeller betroelser gis. Selv om det for barn og unge vil kunne være et gode å kunne betro seg til personer med en absolutt taushetsplikt, mener departementet at ivaretakelsen av barn og unge gjennom muligheten til å kunne melde fra til barnevernstjenesten i visse tilfeller må veie tyngre. Departementet mener at forslaget om fortsatt å regulere taushetsplikt i lov, samtidig som det gis en rett til å melde fra til barnevernstjenesten, balanserer de ulike hensynene, blant annet ved å gi rom for et konkret skjønn.

Presten, religiøse ledere og personer i tilsvarende funksjoner i livssynssamfunn som vurderer å melde fra til barnevernstjenesten, vil måtte foreta krevende og situasjonsbestemte avveininger. Forslaget vil imidlertid imøtekomme et uttrykt behov hos sektoren om en klargjøring av regelverket, og det vil styrke muligheten til å ivareta barn og ungdom. Barnevernstjenesten har i tillegg et selvstendig behov for opplysninger om barn som kan være utsatt for alvorlig omsorgssvikt, eller der det er fare for barnets liv og helse.

Departementet mener det bør innføres et unntak som sikrer muligheten til å dele opplysninger for å unngå fare for liv og helse. Hensynene som begrunner taushetsplikten, må her veies mot hensynet til å unngå fare for liv og helse. Selv om et hvert unntak fra taushetsplikten vil kunne bidra til å svekke den, er dette et unntak som er ment å fange opp svært alvorlige bekymringer og som er såpass snevert at det sannsynligvis sjeldent vil være aktuelt å bruke. Det pålegges ingen opplysningsplikt, men personkretsen som omfattes av bestemmelsen, gis en rett til å dele opplysninger så langt det er nødvendig for å unngå fare for liv eller helse.

Unntakene er ikke i strid med konfidentens rett til privatliv etter Grunnloven og EMK. De er foreskrevet ved lov, følger flere legitime formål, blant annet beskyttelse av andres rettigheter og friheter, og de er ikke uforholdsmessige tiltak sett i forhold til de tungtveiende hensynene de skal ivareta.

5.5 Straff

5.5.1 Gjeldende rett

Brudd på taushetsplikten for prester og forstandere straffes etter straffeloven § 211 med bot eller fengsel i inntil 1 år. Dersom en prest eller forstander har røpet, eller unnlatt å hindre at andre får adgang eller kjennskap til en hemmelighet, må denne handlingen ha vært «uberrettiget» for at det skal foreligge brudd på taushetsplikt. Vilkåret om at handlingen må være «uberrettiget» vil for eksempel ikke være oppfylt dersom konfidenten samtykker til at opplysningene bringes videre eller der den som mottar opplysningene, har en lovbestemt plikt til å oppgi de aktuelle opplysningene.

5.5.2 Høringsforslaget

Ved å regulere taushetsplikten i en ny bestemmelse i trossamfunnsloven, vil brudd på den kunne straffes i medhold av straffeloven § 209 som er lovens hovedbestemmelse om straff for brudd på taushetsplikt. Den fastsetter at:

Med bot eller fengsel inntil 1 år straffes den som krenker taushetsplikt som han eller hun har i henhold til lovbestemmelse eller forskrift, eller utnytter en opplysning han eller hun har taushetsplikt om med forsett om å skaffe seg eller andre en uberrettiget vinning.

Overtredelse av lovbestemt taushetsplikt i særlovgivningen rammes av straffebudet, med mindre den motsatte løsningen følger av vedkommende lov som oppstiller taushetsplikten, jf. Ot.prp. nr. 22 (2008–2009) punkt 2.19.5.1.

Straffeloven § 210 gjelder grove brudd på taushetsplikten. Bestemmelsens andre ledd angir momenter det særlig skal legges vekt på ved vurderingen av om overtredelsen er grov. Til forskjell fra straffeloven § 209 første ledd som har en strafferamme på 1 år, kan grove tilfeller av brudd på taushetsplikten straffes med fengsel i inntil 3 år.

Ingen av høringsinstansene har kommentert punktet om straff i høringsnotatet.

5.5.3 Departementets vurdering

Innføring av en egen bestemmelse om taushetsplikt i trossamfunnsloven medfører at det er straffeloven § 209 og ikke lenger § 211 som vil ramme brudd på taushetsplikten. Dette er i henhold til Straffelovkommisjonens anbefaling og i tråd med strukturen i lovverket ellers.

Straff for brudd på taushetsplikt etter straffeloven § 209 medfører at også grov uaktsom overtredelse av brudd på taushetsplikten kan straffes. Etter § 209 femte ledd er medvirkning til brudd på taushetsplikten ikke straffbart. Et eventuelt straffansvar for slike handlinger må dermed følge av andre straffebud.

6 Endringer i straffeprosessloven og tvisteloven

6.1 Gjeldende rett

6.1.1 Straffeprosessloven

Lov om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) regulerer behandling av straffesaker, både etterforskning og rettergang. Lovens kapittel 10 har regler om vitner. Etter loven § 109 første ledd første punktum har enhver plikt til å møte som vitne i tingrett og lagmannsrett. Denne alminnelig møte- og vitneplikten skal sikre at domstolene får et best mulig grunnlag for å avgjøre saken, jf. § 294, og gjelder både ved avhør under etterforskning eller saksforberedelse og ved hoved- og ankeforhandling i domstolene. I en rekke bestemmelser er det imidlertid gitt ulike unntak fra plikten til å forklare seg.

I loven § 119 er det oppstilt et bevisforbud for forklaringer fra en rekke yrkesutøvere:

Uten samtykke av den som har krav på hemmelighet, må retten ikke ta imot forklaring av prester i Den norske kirke, prester eller forstandere i registrerte trossamfunn, advokater, forsvarere i straffesaker, patentrådgivere oppført på listen nevnt i artikkel 134 nr. 1 i konvensjonen om meddelelse av europeiske patenter 5. oktober 1973, meklere i ekteskapsaker, leger, psykologer, apotekere, jordmødre eller sykepleiere om noe som er betrodd dem i deres stilling.

Det samme gjelder underordnede og medhjelpere som i stillings medfør er kommet til kunnskap om det som er betrodd de nevnte personer.

Forbudet faller bort når forklaringen trengs for å forebygge at noen uskyldig blir straffet.

Dersom ikke den som har krav på hemmelighet samtykker i at avhøringen foregår offentlig, skal forklaringen bare meddeles retten og partene i møte for stengte dører og under pålegg om taushetsplikt.

Når det gjelder hvem som inngår i personkretsen «prester i Den norske kirke, prester eller forstandere i registrerte trossamfunn», vises det til punktene 5.1.1 og 5.2.1 ovenfor.

Bevisforbudet gjelder for forklaringer og andre bevismidler, for eksempel notater fra samtaler.

At bevisforbudet gjelder «noe som er betrodd» yrkesutøverne «i deres stilling», betyr at enhver opplysning yrkesutøveren har fått fra eller innhentet på vegne av personen, omfattes, forutsatt at yrkesutøveren har blitt kontaktet i egenskap av å inneha den aktuelle stillingen. Opplysninger som yrkesutøveren har mottatt eller innhentet som privatperson eller utøver av et annet yrke eller verv, omfattes ikke av bevisforbudet.

Samtykker den som har betrodd seg, til at taushetsplikten oppheves, vil de alminnelige reglene om vitneplikt gjelde for yrkesutøveren så langt samtykket rekker.

Det følger av § 119 andre ledd at det heller ikke kan tas imot forklaringer eller andre bevis fra yrkesutøverens underordnede og medhjelpere. Bevisforbudet etter andre ledd omfatter både opplysninger som er gitt til yrkesutøveren, og som en underordnet eller medhjelper har fått kunnskap om, og opplysninger som er gitt direkte til den underordnede eller medhjelperen, dersom de er ment å være tilgjengelig for yrkesutøveren. Gis informasjonen til den underordnede eller medhjelperen under forutsetning av at den ikke skal formidles videre til yrkesutøveren, kommer § 119 derimot ikke til anvendelse. Blir yrkesutøveren fritatt fra taushetsplikten, vil dette i utgangspunktet også omfatte underordnede og medhjelpere.

I loven § 121 er det gitt en bevisfritaksregel som åpner for at domstolene kan fritta et vitne fra å svare på spørsmål om blant annet betroelser under sjelesorg, selv om forholdet ikke omfattes av § 119:

Selv om forholdet ikke går inn under § 119, kan retten fritta et vitne for å svare på spørsmål om noe som er blitt betrodd det under sjelesorg, sosialt hjelpearbeid, medisinsk behandling, rettshjelp i medhold av domstolloven § 218 annet ledd eller liknende virksomhet. Vitnet kan i alle tilfelle kreve at forklaring om disse forhold bare skal meddeles retten og partene i

møte for stengte dører og under pålegg om taushetsplikt.

Ifølge forarbeidene til loven er alternativet «noe som er blitt betrodd det under sjelesorg» ment å verne om fortroligheten i skriftemål og sjelesorg som finner sted utenfor rammen av «statskirken og andre anerkjente trossamfunn», jf. NUT 1969:3 side 202:

Når sjelesorg er nevnt ved siden av psykologisk rådgivningstjeneste og sosialt hjelpearbeid, må dette sees i sammenheng med at § 120 i overensstemmelse med den nåværende § 178 bare nevner prester «i statskirken og andre anerkjente trossamfunn». Også utenfor denne ramme er det grunn til å verne om fortroligheten i skriftemål og sjelesorg. Det kan dreie seg om ikke-ankjente trossamfunn, men også om prester eller andre i liknende stilling i private religiøse organisasjoner som ikke er egne trossamfunn.

Retten må gjøre en skjønnsmessig vurdering av om fritak bør gis. I vurderingen må hensynet til sakens opplysning veies mot hensynet til fortrolighet.

6.1.2 Tvisteloven

Lov om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven) gir regler om domstolenes behandling av sivile rettssaker. I loven § 21-5 er det fastsatt en allmenn forklarings- og bevisplikt:

Enhver plikter å gi forklaring om faktiske forhold og gi tilgang til gjenstander mv. som kan utgjøre bevis i en rettssak, med de begrensninger som følger av bevisforbud og bevisfritak i kapittel 22 og andre bevisregler i loven.

Loven § 22-5 regulerer bevisforbud og bevisfritak for betroelser til særlige yrkesutøvere, inkludert til prester i Den norske kirke og prester eller forstandere i registrerte trossamfunn:

(1) Retten kan ikke ta imot bevis fra prester i Den norske kirke, prester eller forstandere i registrerte trossamfunn, advokater, forsvarere i straffesaker, patentrådgivere oppført på listen nevnt i artikkel 134 nr. 1 i konvensjonen om meddelelse av europeiske patenter 5. oktober 1973, meklere i ekteskapsaker, leger, psykologer, apotekere, jordmødre eller sykepleiere om noe som er betrodd dem i deres stilling.

Det samme gjelder underordnede og medhjelpere som i stillings medfør er kommet til kunnskap om det som er betrodd de nevnte personer.

(2) Retten kan frita en part eller et vitne fra å gi tilgang til bevis om noe som er betrodd under sjelesorg, sosialt hjelpearbeid, medisinsk behandling, rettshjelp etter domstoloven § 218 annet ledd eller lignende virksomhet, selv om forholdet ikke omfattes av første ledd.

(3) Den som har krav på hemmelighold etter denne paragraf, kan samtykke i at beviset føres.

Første ledd angir, i likhet med straffeprosessloven § 119 første ledd, yrkesgrupper som det er særskilt grunn til å verne om fortroligheten til på grunn av profesjonsbestemt taushetsplikt. Virkeområdet er generelt og gjelder alle opplysninger om noe som er betrodd yrkesutøverne i deres stilling. Bevisforbudet omfatter også yrkesutøverens underordnede og medhjelpere, tilsvarende det som gjelder etter straffeprosessloven § 119 andre ledd, jf. punkt 6.1.1 ovenfor. Når det gjelder hvem som inngår i personkretsen «prester i Den norske kirke, prester eller forstandere i registrerte trossamfunn», vises det til punktene 5.1.1 og 5.2.1 ovenfor.

Bevisforbudet etter første ledd er absolutt. Men etter tredje ledd kan den som har krav på taushet, samtykke til at bevis likevel føres.

Etter bevisfritaksregelen i andre ledd, som blant annet omfatter noe som er betrodd under sjelesorg, må retten gjøre en skjønnsmessig vurdering av om fritak bør gis, der hensynet til sakens opplysning veies mot hensynet til fortrolighet. Fritak kan ikke gis dersom den som har krav på taushet, har samtykket til at bevis føres, jf. tredje ledd. Adgangen til å gi fritak for betroelser gitt under sjelesorg, er begrunnet i behovet for å verne om fortroligheten i skriftemål og sjelesorg også utenfor rammen av «statskirken og andre anerkjente trossamfunn», jf. NUT 1969:3 side 202.

6.1.3 Nordisk rett

Den danske rettspleieloven §§ 169 og 170 gir regler om når domstolene ikke kan kreve vitneforklaring. For dem som er omfattet av alminnelig (forvaltningsrettslig) taushetsplikt, krever § 169 først at det må innhentes samtykke fra vedkommende organ. Dersom forvaltningsorganet ikke samtykker, kan domstolene på visse vilkår likevel kreve forklaring. For prester med særlig taushetsplikt etter Danske Lov gjelder rettspleieloven

§ 170. Loven § 170 innledes slik: «Mod dens ønske, som har krav på hemmeligholdelse, må vidneforklaring ikke afkræves præster i folkekirken eller andre trossamfund...» Presten kan bli tvunget til å vitne hvis den som betrodde seg, samtykker til dette. Prester er ikke omfattet av domstolenes skjønsmessige adgang til likevel å pålegge vitneplikt. Det innebærer at presten ikke har vitneplikt dersom konfidenten ikke samtykker. § 170 gjelder også prester i andre trossamfund enn folkekirken og for prestens medhjelpere.

Den finske rättegångsbalken 17 kap. § 16 fastslår at «[e]n präst i ett registrerat religionssamfund som avses i religionsfrihetslagen eller någon annan person i motsvarande ställning får inte vittna om vad han eller hon har fått veta under bikt eller enskild själavård». Vitneforbudet viker dersom konfidenten samtykker. For Den evangelisk-lutherske kirken gjelder, se kyrkolagen 7 kap. § 9: «När en präst hörs som vittne, får han eller hon inte röja det som anförtröts vid enskild bikt eller själavård.» Tilsvarende følger av lag om ortodoxa kyrkan.

Den svenske rättegångsbalken kap. 36 § 5 femte ledd lyder: «Den som är präst inom ett trossamfund eller den som i ett sådant samfund har motsvarande ställning får inte höras som vittne om något som han eller hon har erfårit under bikt eller enskild själavård.» Ifølge forarbeidene er det en forutsetning at trossamfundets interne regler fastsetter (absolutt) taushetsplikt, se Proposition 1998/99:38 side 247. Rekkevidden overfor tros- og livssynssamfund utenom Svenska kyrkan har ikke blitt prøvd rettslig, men antas ikke å være knyttet til formelle vilkår om registrering mv.

6.2 Høringsforslaget

I høringen høsten 2024 ble det foreslått endringer i straffeprosessloven § 119 første ledd og tvisteloven § 22-5 første ledd. Betegnelsen «prest eller forstander», som ikke lenger utgjorde en hensiktsmessig avgrensning av bevisforbudene, ble foreslått erstattet med «prester eller tilsvarende sjelesørgere om betroelser omfattet av interne regler om taushetsplikt i fast organiserte tros- eller livssynssamfund», jf. punktene 9.3 og 10.3 i departementets høringsnotat 30. august 2024.

Fordi det i høringen høsten 2025 ble foreslått en konkret taushetspliktregel i trossamfunnsloven som brukte andre ord enn dem som var på høring i 2024, sendte departementet på høring et nytt forslag til endringer i de to prosesslovenes bevisforbudsregler, jf. punkt 12 i høringsnotatet

18. august 2025. Departementet mente det var enklere å vise direkte til den foreslåtte taushetspliktregelen i trossamfunnsloven enn å bruke begreper i prosesslovene for å angi den rettslige avgrensningen. Personkretsen «prester i Den norske kirke, prester eller forstandere i registrerte trossamfund» i straffeprosessloven § 119 første ledd og tvisteloven § 22-5 første ledd ble derfor foreslått erstattet med «personer med taushetsplikt etter trossamfunnsloven § 20a».

6.3 Høringsinstansenes syn

Det var få instanser som uttalte seg om de foreslåtte endringene i de to prosesslovene. Ingen av disse instansene uttrykte motstand mot forslagene.

Den norske kirke er blant instansene som uttalte at de støtter forslagene til endringer i straffeprosessloven § 119 første ledd og tvisteloven § 22-5 første ledd første punktum. Kirken viste til sitt høringssvar i 2024-høringen, hvor det heter:

Det er et grunnleggende menneskelig behov å kunne betro seg til noen. Det ligger også en samfunnsmessig verdi i trygge rom, der det vanskeligste mennesket bærer på, kan deles uten frykt for hva som vil skje når man gjør dette. Det kan ikke ivaretas om en kan pålegges å gi opplysningene til retten. Bevisforbud sikrer at muligheten til å tie er reell. I tillegg kommer hensynet til religionsfriheten for personer og grupper som har betroelser under taushetsplikt som en del av sin trosutøvelse. Den norske kirke støtter derfor at reglene om bevisforbud mv. i alle tilfeller videreføres.

Spir – Profesjonsforbundet for prester, diakoner, kateketer og pedagoger mente at det er viktig å videreføre bevisforbudsreglene og ga sin støtte til forslaget om å gjøre dette med en henvisning til den foreslåtte taushetspliktbestemmelsen i trossamfunnsloven.

Fagforbundet TeoLOGene skrev at de støtter videreføring av bevisforbudet i tvisteloven, og begrunnet dette med at «[d]en kallsmessige taushetsplikten er svært verdifull for mange prester, og den er en vesentlig del av sjelesorgens historiske og teologiske forankring i den kristne tro». De anbefalte også en restriktiv praksis ved vitneplikt selv etter fritak fra taushetsplikt.

Norges Kristne Råd uttrykte også sin støtte til forslagene.

6.4 Departementets vurdering

I punkt 5 gjør departementet rede for sitt forslag om en ny taushetspliktbestemmelse i trossamfunnsloven § 20 a, som skal komme til erstatning for gjeldende taushetsplikt for «prester i Den norske kirke, prester eller forstandere i registrerte trossamfunn» etter straffeloven § 211. Det er naturlig at bevisforbudsreglene i straffeprosessloven § 119 første ledd og tvisteloven § 22-5 første ledd som i dag gjelder for blant andre «prester i Den norske kirke, prester eller forstandere i registrerte trossamfunn», bringes i samsvar med den nye taushetspliktbestemmelsen. Bevisforbudene knytter seg til taushetsplikten og bør gjelde samme personkrets.

Departementet fastholder sitt forslag om å erstatte personkretsen «prester i Den norske kirke, prester eller forstandere i registrerte trossamfunn» med en henvisning til den nye taushetspliktbestemmelsen i trossamfunnsloven.

Ettersom «underordnede og medhjelpere» allerede omfattes av bevisforbudene, jf. straffeprosessloven § 119 andre ledd og tvisteloven § 22-5 første ledd andre punktum, vises det kun til det første og tredje leddet i trossamfunnsloven § 20 a.

Av språklige grunner og klarhetshensyn foreslår departementet også at henvisningens ordlyd endres fra «personer med taushetsplikt etter...» til «prester og andre med taushetsplikt etter...».

Departementets forslag betyr at bevisforbudene utvides til å omfatte registrerte *livssynsamfunn*, der de vil gjelde for ansatte og frivillige med tilsvarende funksjoner som prester i Den norske kirke og prester og andre religiøse ledere i registrerte trossamfunn. Bevisforbudene utvides også til å omfatte betroelser mottatt i fem år etter registreringen av tros- eller livssynsamfunnet

oppførte med endelig virkning, jf. forslaget til trossamfunnsloven § 20 a tredje ledd.

Det er enklere å vise direkte til taushetspliktbestemmelsen enn å bruke begreper i prosesslovene for å angi den rettslige avgrensningen. Forslaget til taushetspliktsregel i trossamfunnsloven angir en personkrets og enkelte andre vilkår for når taushetsplikt inntreffer. Bevisforbudsreglene vil med henvisningen til trossamfunnslovens taushetspliktbestemmelse gjelde «noe som er betrodd» denne personkretsen «i deres stilling».

Fordelen som ligger i at gjeldende bevisforbud er avgrenset til Den norske kirke og registrerte trossamfunn, bevares med forslaget om å henvise til den nye taushetspliktbestemmelsen i trossamfunnsloven. Siden taushetspliktbestemmelsen er avgrenset til Den norske kirke og registrerte tros- og livssynsamfunn, slipper politi, påtalemyndighet og domstoler å måtte ta stilling til om man har å gjøre med et tros- eller livssynsamfunn eller ikke i anvendelsen av bevisforbudene.

Ansatte og frivillige i uregistrerte trossamfunn vil fortsatt kunne være omfattet av straffeprosessloven § 121 og tvisteloven § 22-5 andre ledd, som gir retten adgang til å gi fritak for vitneplikt om betroelser gitt under sjelesorg. Departementet legger til grunn at betroelser mottatt av personell i uregistrerte livssynsamfunn, etter omstendighetene også vil kunne være omfattet av disse bestemmelsene, jf. at de gjelder for «sjelesorg [...] eller lignende virksomhet».

Registreringsvilkåret i trossamfunnsloven § 20 a medfører at uregistrerte samfunn og medlemmer som tilhører disse samfunnene, behandles annerledes enn registrerte samfunn og deres medlemmer. Departementet mener at dette ikke vil være i strid med religionsfriheten etter EMK artikkel 9 eller diskrimineringsforbudet i EMK artikkel 14, jf. vurderingen i punkt 5.2.4 ovenfor.

7 Ikraftsetting og overgangsregel

Departementet foreslo i høringsnotatet at det burde gå minst ett år fra Stortinget gjør sitt vedtak til lovendringene tar til å gjelde. Slik ville tros- og livssynssamfunnene få tid til å utarbeide veiledningsmateriell, drive intern opplæring, og utarbeide rutiner og skjemaer. I høringsrunden var det stor tilslutning dette.

Departementet antar at mange av dem som i dag er omfattet av taushetsplikten etter straffeloven § 211, vil omfattes av den nye bestemmelsen om taushetsplikt i trossamfunnsloven. Det følger dermed av straffeloven § 3 at det vil være straffe-

loven § 211 som regulerer taushetsbrudd begått før endringen, mens det er den nye bestemmelsen i trossamfunnsloven som vil regulere taushetsbrudd begått etter ikrafttreddelsen, selv om betroelsen skjedde før ikrafttreddelsen, jf. straffeloven § 209. For å sikre at betroelser som er gitt før den nye bestemmelsen har trådt i kraft er omfattet av taushetsplikt, foreslår departementet at det gis en overgangsregel. Kongen kan gi ytterligere overgangsregler på et senere tidspunkt dersom det skulle være nødvendig.

8 Økonomiske og administrative konsekvenser

Å innføre en bestemmelse om taushetsplikt i trossamfunnsloven har ingen vesentlige økonomiske og administrative konsekvenser for staten, fordi det er tale om en overføring av en materiell regel fra en lov til en annen.

Tros- og livssynssamfunn kan få kostnader til intern opplæring i taushetsplikten etter trossam-

funnsloven. Kostnadene tros- og livssynssamfunn har med slike tiltak gir ikke grunnlag for kompensasjon fra staten.

Endringene i straffeprosessloven og tvisteloven har ikke vesentlige økonomiske og administrative konsekvenser.

9 Merknader til de enkelte bestemmelsene i lovforslaget

9.1 Endringer i trossamfunnsloven

Til § 20 a

Paragrafen er ny og regulerer taushetsplikt for personer i tros- og livssynssamfunn. Bestemmelsen viderefører langt på vei gjeldende rett etter straffeloven § 211, men innebærer noen endringer og er bygget annerledes opp. Departementet viser til punkt 5, hvor innholdet i paragrafen er nærmere omtalt.

Taushetsplikten er grunnleggende for å ivareta tillitsforholdet mellom sjelesørger og konfident. *Første ledd* fastsetter den grunnleggende plikten visse personer i tros- og livssynssamfunn har til å hemmeligholde betroelser gitt av en konfident. Denne personkretsen er «prester» i Den norske kirke, «prester» og andre «religiøse ledere» i registrerte trossamfunn og «personer med tilsvarende funksjoner» i registrerte livssynssamfunn. «Forstandere» i straffeloven § 211 er tatt ut av angivelsen av personkretsen i forslaget til ny § 20 a.

Prester har hatt en tydelig taushetsplikt og er en klart definert yrkesgruppe med lang tradisjon for å motta betroelser. Det er dermed en hensiktsmessig rolle å utlede personkretsen med taushetsplikt etter lovforslaget fra. Presten har i utgangspunktet en sentral lederrolle i en menighet og et overordnet ansvar for sentrale deler av trosutøvelsen. Dette inkluderer et særskilt ansvar for sjelesorg – det å møte menneskers åndelige og eksistensielle behov – og hva det innebærer, som for eksempel å ta imot skriftemål og gi veiledning og støtte i krise og sorg.

Foruten prester vil «religiøse ledere» i et trossamfunn, og «personer med tilsvarende funksjoner» i livssynssamfunn, være omfattet.

Hvorvidt en person faller inn under personkretsen etter første ledd, vil ta utgangspunkt i to sentrale vurderingskriterier som kan utledes fra presterollen: om rollen har et overordnet ansvar for tros- eller livssynsutøvelse, og om den har et særskilt ansvar for sjelesorg eller åndelig og eksistensiell omsorg. At man har et særskilt ansvar, innebærer at rollen har en formalisert

funksjon knyttet til det å møte menneskers åndelige og eksistensielle behov, som gjør det klart at denne funksjonen følger rollen. At det er en formalisert funksjon, betyr ikke at det er et krav om en skriftlig beskrivelse av funksjonen, selv om dette vil kunne være nyttig. Det må imidlertid være klart at denne rollen har dette særskilte ansvaret i det samfunnet det gjelder – slik at det er tydelig for både rolleinnhaver og konfident at et slikt ansvar foreligger.

Ledere i rene administrative funksjoner, som for eksempel styreleder eller daglig leder, kunne tidligere være omfattet av taushetsplikten i straffeloven § 211 ved at de var godkjent og registrert hos statsforvalteren som trossamfunnets forstander. Slike roller er ikke omfattet av taushetsplikt etter lovforslaget.

Det er ikke et krav om at personkretsen etter første ledd må være ansatt eller ha en lønnet stilling. Også frivillige, ulønnede roller omfattes.

Bestemmelsen gjelder kun for «registrerte» tros- og livssynssamfunn. Den gjelder dermed ikke for tilsvarende roller eller funksjoner i tros- og livssynssamfunn som ikke er registrert. Det betyr at tros- eller livssynssamfunnet må være formelt registrert av statsforvalteren i samsvar med trossamfunnsloven § 4 og trossamfunnsforskriften kapittel 2, og at den ikke gjelder for tidligere registrerte samfunn. Dersom registreringen for et samfunn trekkes tilbake, vil taushetsplikten likevel gjelde for en periode på fem år, se tredje ledd. Bestemmelsen gjelder ikke for samfunn som er «fast organisert», men som aldri har vært registrert. Tredje ledd gjelder bare tros- og livssynssamfunn som fratas registrering etter ikrafttredelsen av § 20 a. Den gjelder ikke for samfunn som fratas registrering før dette tidspunktet.

For at taushetsplikten etter første ledd skal gjelde for personer som er ansatt på institusjoner, vil det avgjørende være om man er ansatt i eller tilknyttet til Den norske kirke eller et registrert tros- eller livssynssamfunn, se også ovenfor i punkt 5.1.4.1.

Den norske kirke har aldri vært et registrert trossamfunn, og omfattes i dag heller ikke av reglene i kapittel 2 i trossamfunnsloven, som

regulerer registrering. Det er derfor nødvendig at det eksplisitt fremgår av bestemmelsen at den gjelder for Den norske kirke.

Taushetsplikten gjelder «opplysninger» som er betrodd til persongruppen i første ledd. Det vil typisk være tale om opplysninger meddelt i forbindelse med rollen som sjelesørger. Taushetsplikten omfatter imidlertid også opplysninger persongruppen har fått kjennskap til på andre måter. Vernet av konfidenten står sentralt i vurderingen av hva som skal regnes som taushetsbelagte opplysninger, og det er dermed grunn til å tolke begrepet vidt. Opplysningene må imidlertid være av en slik karakter at de forventes å bli holdt skjult for andre. Det vil derfor være sentralt om konfidenten har en berettiget forventning om at opplysningene betraktes som konfidensielle. Konfidenten behøver ikke å ytre et eksplisitt ønske om hemmelighold, for at opplysningene skal være omfattet av taushetsplikten. Opplysninger betrodd etter bestemmelsen, vil ofte gis i forbindelse med sjelesorg, men kan også omfatte andre situasjoner. Begrepet samsvarer med forståelsen av ordlyden «hemmeligheter» i straffeloven § 211, og er samme formulering brukt i bestemmelsen om advokaters taushetsplikt i advokatloven § 32.

Taushetsplikten gjelder opplysninger som er «betrodd». Uttrykket «betrodd» i lovforslaget er ment å ha samme innhold som i den gjeldende bestemmelsen i straffeloven § 211 og i straffeprosessloven § 119 og tvisteloven § 22-5.

Det er kun opplysninger som er mottatt i kraft av «deres stilling», som er omfattet av taushetsplikten. Opplysninger man har fått kjennskap til som privatperson eller for eksempel som yrkesutøver på andre områder, faller utenfor taushetspliktens rekkevidde. I vurderingen av hvorvidt en opplysning er betrodd som følge av personens stilling, vil det være avgjørende om opplysningen er gitt ut fra en forventning om hemmelighold. Skillet mellom jobb og fritid får ikke betydning dersom det kan sannsynliggjøres at man får en betroelse som følge av en rolleforventning, se også Rt. 1989 s. 1363 på side 1365. Det vil kunne følge med en sterk tillit til rollen som sjelesørger. Skillet mellom fritid og jobb vil ikke være intuitivt for alle konfidenter. Dette er en forventning man ikke alltid vil kunne kontrollere, og det legger et stort ansvar på den enkelte sjelesørger.

At bestemmelsen viser til begrepet «stilling», betyr ikke at det må være snakk om en lønnet stilling, også frivillige kan være omfattet av bestemmelsen. Det understrekes imidlertid at det må være snakk om en rolle med et lederansvar knyttet til utøvelsen av troen eller livssynet, og

med en formalisert funksjon knyttet til åndelig og eksistensiell omsorg.

Taushetsplikten omfatter ikke opplysninger som er alminnelig kjente eller alminnelig tilgjengelige, altså opplysninger som er offentlig kjente eller tilgjengelige for allmennheten. Slike opplysninger kan brukes og meddeles på samme måte som andre personer. Det kan iblant være vanskelig å trekke grensen mellom opplysninger som er alminnelig kjente eller alminnelig tilgjengelige, og opplysninger som er omfattet av taushetsplikten, noe som tilsier forsiktighet. Det avgjørende er hvorvidt konfidenten har en berettiget forventning om at opplysningene betraktes som fortrolige.

Andre ledd fastsetter at taushetsplikten gjelder tilsvarende for «medhjelpere som i sin stilling har fått kunnskap om betroelser etter første ledd». En medhjelper er en person som yter bistand til personen som mottar betroelser, og slik får del i fortrolig informasjon. En medhjelper vil kunne være til stede i situasjoner hvor åndelig og eksistensiell omsorg utøves, eller på andre måter få kunnskap om betroelser. Et typisk eksempel vil være en sekretær eller tolk. For å bli ansett som medhjelper kreves det ikke et bestemt ansettelsesforhold eller tilknytning. Det må heller ikke dreie seg om en lønnet stilling, men det er et krav at den rollen man har, er en formalisert funksjon i samfunnet. Taushetsplikten gjelder for den som yter bistand til personen som har taushetsplikt, ikke for en medhjelper eller støttespiller til konfidenten. Det vises for øvrig til punkt 5.1.4.2.

Det følger videre av andre ledd at den som har taushetsplikt etter første ledd, skal informere medhjelperen om taushetsplikten. En slik orientering om taushetsplikten er en forutsetning for at straffansvaret etter straffeloven § 209 inntreffer. En slik regel følger i dag av forvaltningsloven § 13 b andre ledd, og er vedtatt inntatt i ny forvaltningslov § 36. Et slikt ansvar for å informere om plikten bidrar til å sikre at taushetsplikten blir overholdt. Det er ikke nødvendig å inngå en skriftlig avtale om taushetsplikt med medhjelperen ettersom plikten følger av loven, men det kan være nyttig for å dokumentere at informasjonsplikten er oppfylt.

Medhjelpers taushetsplikt er avledet fra taushetsplikten til rolle innehaver nevnt i første ledd. Dette betyr at en medhjelper ikke har taushetsplikt for opplysninger som hen har mottatt under forutsetning av at de ikke skal formidles videre til en person bundet av taushetsplikt etter første ledd. Medhjelperen kan imidlertid ha taushetsplikt om slike opplysninger etter interne regler i tros- eller livssynssamfunnet.

Taushetsplikten for personkretsen etter både første og annet ledd er ikke begrenset i tid, og gjelder etter konfidentens død. Taushetsplikten fortsetter også å gjelde etter at man har trådt ut av tjeneste eller stilling, tros- eller livssynssamfunnet avvikles eller registreringen trekkes tilbake, og også etter at innehaver av taushetsplikt er død.

I *tredje ledd* følger det at dersom registreringen til et tros- eller livssynssamfunn trekkes tilbake etter trossamfunnsloven § 4 andre eller tredje ledd, gjelder taushetsplikten for opplysninger som betros i fem år fra registreringen opphørte med endelig virkning. Dette er nytt. Dersom samfunnet igjen søker om og blir registrert etter trossamfunnsloven, gjelder taushetsplikten tilsvarende. At registreringen har opphørt med «endelig virkning», innebærer at det har blitt truffet et endelig forvaltningsvedtak om å trekke tilbake registreringen. Påklages ikke statsforvalterens førsteinstansvedtak innen klagefristen, er vedtaket å anse som endelig, med mindre det senere gis fristoppreisning. Hvis statsforvalterens vedtak påklages til departementet, er det først når departementet eventuelt opprettholder statsforvalterens tilbake-trekkingsvedtak at registreringen har opphørt med endelig virkning.

Fjerde ledd fastsetter at taushetsplikten ikke gjelder «i den utstrekning den som har krav på taushet, samtykker til at opplysningene kan deles», jf. «uberettiget» i straffeloven § 211. Av bevisforbudsreglene i straffeprosessloven § 119 og tvisteloven § 22-5 fremgår det også at forklaring kan gis og bevis føres dersom den som har krav på hemmelighold, samtykker. Bestemmelsen viderefører altså gjeldende rett når det kommer til muligheten for å samtykke til opphevelse av taushetsplikt. Den som har taushetsplikt, er ansvarlig for at samtykket er tilstrekkelig klart og presist, slik at det er tydelig at den som har rett på fortrolighet, har ment å gi avkall på denne retten. Det gjelder ikke formkrav for et samtykke til fritak fra taushetsplikt, og konfidenten har mulighet til å trekke samtykket tilbake. For å skape notoritet og avklare eventuelle begrensninger for samtykket, bør konfidenten gi et skriftlig samtykke.

I *femte ledd* gis det to unntak fra taushetsplikten. Dette er nytt.

Femte ledd fastslår for det første at taushetsplikten ikke er til hinder for å melde fra til barnevernstjenesten i situasjoner som nevnt i barnevernsloven § 13-2 første ledd bokstav a til e. Unntaket innebærer at personer som er omfattet av taushetsplikten etter lovforslaget, har en lovfestet adgang til å melde fra til barnevernstjenesten i visse tilfeller uten hinder av taushetsplikten. Den

som er omfattet av taushetsplikten og har fått opplysningene, må selv vurdere om opplysningene kan og skal videreformidles til barnevernstjenesten. Det er tale om adgang, men ikke plikt, til å melde fra til barnevernstjenesten. Formidling av opplysninger i slike tilfeller vil altså ikke være et brudd på taushetsplikten. Unntaket balanserer hensynene som begrunner taushetsplikten, mot hensynet til å beskytte barn og ungdom.

For at retten til å melde fra til barnevernstjenesten skal inntre, må det foreligge en situasjon som nevnt i barnevernsloven § 13-2 første ledd bokstav a til e. Bestemmelsen omfatter ulike former for alvorlig omsorgssvikt og tilfeller der barn utsetter sin helse og utvikling for alvorlig fare. Det er tilstrekkelig at det er grunn til å tro at slike alvorlige forhold foreligger, sikker viten kreves ikke. Er det uklart om vilkårene er oppfylt, kan saken drøftes anonymt med barnevernstjenesten.

Barnevernsloven § 13-2 første ledd bokstav a omfatter situasjoner hvor «det er grunn til å tro at et barn blir eller vil bli mishandlet, utsatt for alvorlige mangler ved den daglige omsorgen eller utsatt for annen alvorlig omsorgssvikt». Det kan være tale om bekymring for betydelig sviktende ivaretagelse av barnets grunnleggende behov for stimulering, oppfølging og beskyttelse, herunder seksuelle overgrep, kjønnslemlestelse, tvangsekteskap og menneskehandel, jf. Prop. 169 L (2016–2017) side 147. Med «mishandlet» menes «alvorlig fysisk eller psykisk krenkelse som kan ha vart over tid», jf. Prop. 169 L (2016–2017) side 147. Alvorlig omsorgssvikt innebærer en betydelig sviktende ivaretagelse av barnets grunnleggende behov for stimulering, oppfølging og beskyttelse. Det kan være tale om både aktuell og fremtidig mishandling og annen omsorgssvikt.

Bokstav b omfatter saker der foreldre svikter i å gi barn nødvendig undersøkelse og behandling. Å ikke sikre et alvorlig sykt barn nødvendig helsehjelp omfattes også av bestemmelsen om mishandling i nære relasjoner, jf. straffeloven § 282, og av avvergingsplikten i straffeloven § 196.

Bokstav c omfatter saker der foreldre unnlater å sørge for nødvendig behandling og opplæring til barn med nedsatt funksjonsevne eller et spesielt hjelpetrengende barn.

Bokstav d er forbeholdt ungdom med visse former for alvorlige atferdsvansker. Kriteriet «alvorlig kriminalitet» omfatter blant annet en rekke volds- og sedelighetsforbrytelser av alvorlig karakter, mens «gjentatt kriminalitet» blant annet omfatter serier av tyverier og hærverk, se Prop. 169 L (2016–2017) side 148. «Problematiske bruk av rusmidler» omfatter alle typer rusmidler, også lovlige.

Ifølge Prop. 133 L (2020–2021) punkt 12.1.4.2 vil relevante kriterier for vurderingen være brukens varighet og omfang, type rusmiddel, barnets alder, om bruken er eskalerende og ukritisk, og barnets tilknytning til rusmiljøer.

Kriterier for vurderingen av «annen form for utpreget normløs atferd» er ifølge forarbeidene, Prop. 133 L (2020–2021) punkt 12.1.4.2, «tilfeller der barnet har sammensatte livsutfordringer som blant annet kan gi seg utslag i en kombinasjon av rusbruk, kriminalitet, at barnet unndrar seg omsorg eller vagabonderer, tar tilhold i uheldige miljøer, har ugyldig skolefravær eller utagerer i grensesettingssituasjoner». Det presiseres at det må gjøres en konkret helhetsvurdering.

Bokstav e gjelder utnyttelse til menneskehandel. Menneskehandel innebærer at noen blir utnyttet ved hjelp av vold, trusler, misbruk av sårbar situasjon eller andre virkemidler, til ulike former for prostitusjon og andre seksuelle formål, tvangsarbeid/tvangstjenester, kriminalitet, tigging, krigstjeneste eller fjerning av organer, for at bakpersonen(e) skal oppnå økonomisk gevinst eller andre fordeler. Grov menneskehandel, som blant annet gjelder utnyttelse av barn (straffeloven § 258), er omfattet av avvergingsplikten i straffeloven § 196.

Den som er omfattet av taushetsplikten og har fått opplysningene, skal selv vurdere om opplysningene skal videreformidles. Bekymringen kan formidles både muntlig og skriftlig til barnevernstjenesten i kommunen der barnet er bosatt.

Det er den enkeltes faglige vurdering og de opplysningene vedkommende har om barnet og barnets situasjon, som er utgangspunktet for vurderingen av om vilkårene for å melde fra til barnevernstjenesten er oppfylt.

Vurderingen av om man skal melde til barnevernstjenesten kan være krevende. Det dreier seg om vurderinger som ofte tas i vanskelige situasjoner som er presset på tid. Dersom det senere viser seg at barnets situasjon er mindre alvorlig enn antatt, eller at mistanken som førte til bekymringsmelding, blir avkreftet, har den som meldte fra til barnevernstjenesten ikke nødvendigvis brutt sin lovbestemte taushetsplikt. Så lenge det er foretatt en forsvarlig vurdering, vil det i utgangspunktet ikke være snakk om en straffbar krenkelse av taushetsplikten.

Departementet viser her til Prop. 66 L (2019–2020) og særmerknadene til § 196 om avvergingsplikten, hvor det følger:

Flere av straffebudene som inntas i oppregningen er straffebud med sterkt vurderings-

pregete vilkår. Det kan være vanskelig å avgjøre om gjerningsbeskrivelsen i det aktuelle straffebudet er oppfylt. En praktisk situasjon er at personer som får kunnskap som kan medføre en avvergingsplikt, også har straffesanksjonert taushetsplikt. I slike tilfeller må terskelen for å godta rettsuvitenskap som unnskylldningsgrunn ikke være høy.

Departementet mener dette også vil gjøre seg gjeldende for vurderingen av om det foreligger en situasjon som nevnt i barnevernsloven § 13-2 første ledd bokstav a til e.

Det andre unntaket som innføres i femte ledd, fastsetter at taushetsplikten ikke er til hinder «for å dele opplysningene med andre så langt det er nødvendig for å unngå fare for liv eller helse». Formuleringen er etter mønster fra gjeldende forvaltningslov § 13 b første ledd nr. 7. Av særmerknadene til forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 7 i Prop. 166 L (2020–2021) punkt 8 side 60 følger det:

Etter bestemmelsen skal opplysningene kunne deles med «andre». Delingsadgangen er således ikke knyttet til bestemte mottakere. Det vil kunne være aktuelt å dele de taushetsbelagte opplysningene med enhver, også privatpersoner, som kan gripe inn eller medvirke på en måte som gjør at faren for liv eller helse unngås. Nødvendighetsvilkåret i forslaget medfører imidlertid at opplysningene ikke kan deles i større utstrekning enn det som er nødvendig for at faren for liv eller helse kan unngås. Dette gjelder både for hvilke og hvor mange opplysninger som deles, og for hvem de deles med.

En fare for liv eller helse i bestemmelsens forstand kan oppstå i en rekke ulike situasjoner og skyldes mange ulike forhold, som straffbare handlinger, naturkatastrofer og andre ulykker. Forslaget er imidlertid ment som en nokså snever unntaksregel, som bare skal åpne for deling i nødrettslignende tilfeller.

I motsetning til det første unntaket i femte ledd, som viser til barnevernsloven, er også hensynet til voksne omfattet av dette andre unntaket. Terskelen for å melde fra «ved fare for liv og helse» er imidlertid høyere enn i barnevernsloven § 13-2 første ledd. Dette er ment som en snever unntaksregel, som skal fange opp svært alvorlige bekymringer. Forslaget pålegger ingen opplysningsplikt, men gir en lovfestet adgang til å dele opplysninger så langt det er nødvendig for å unngå fare for liv

eller helse. Hensynene som begrunner taushetsplikten, må avveies mot hensynet til å unngå fare for liv og helse.

Unntakene gjelder også for medhjelpere nevnt i annet ledd. En medhjelper kan på selvstendig grunnlag melde fra til barnevernstjenesten dersom hen anser at det foreligger en situasjon som nevnt barnevernsloven § 13-2 første ledd bokstav a til e, eller dele opplysningene med andre så langt hen mener det er nødvendig for å unngå fare for liv eller helse. Medhjelperen behøver verken drøfte eller forhåndsklarere dette med rolleinnhaveren nevnt i første ledd.

Avgangen til å melde fra til barnevernstjenesten eller til å dele opplysninger for å unngå fare for liv og helse kan ikke begrenses av rolleinnhaverens eller medhjelperens arbeids- eller oppdragsgiver.

Endringsloven inneholder også et forslag til overgangsregel. Overgangsregelen innebærer at bestemmelsen om unntak fra taushetsplikt i trossamfunnsloven § 20 a femte ledd, ikke gjelder hemmeligheter som er betrodd prester i Den norske kirke eller prester og forstandere – som er religiøse ledere – i registrerte trossamfunn, før endringsloven har trådt i kraft. Denne persongruppen vil altså ikke kunne benytte seg av unntakene som følger av § 20 a femte ledd for hemmeligheter betrodd dem på et tidligere tidspunkt enn dette.

Det samme gjelder for medhjelpere som har fått del i slike hemmeligheter før endringsloven har trådt i kraft. Disse får også sitt forhold til unntakene i § 20 a femte ledd regulert av overgangsregelens første punktum. Det er dermed ikke behov for egen overgangsregel for medhjelpere.

Overgangsbestemmelsen er ikke til hinder for å videreformidle opplysninger i tilfeller der de aktuelle personene har en lovbestemt plikt til dette, for eksempel etter straffeloven § 196 om plikt til å avverge et straffbart forhold.

Videre innebærer forslaget at for hemmeligheter som er betrodd forstandere i registrerte trossamfunn – som ikke er religiøse ledere – før loven her trådte i kraft, gjelder straffeloven § 211 slik den lød før loven her trådte i kraft. Dette innebærer at for personer som tidligere var ansett som forstandere etter loven, men som ikke er religiøse ledere – og dermed ikke er omfattet av § 20 a – gjelder taushetsplikten for hemmeligheter som er betrodd dem før loven her er trådt i kraft. Taushetsplikten vil følgelig ikke gjelde for hemmeligheter som er betrodd dem *etter* dette tidspunktet.

9.2 Endringer i straffeloven

Til § 211

Paragrafen endres som følge av at reguleringen av taushetsplikten for prester mv. flyttes til trossamfunnsloven. Dette betyr at ordene i § 211, «prester i Den norske kirke, prester eller forstandere i registrerte trossamfunn», tas ut av denne bestemmelsen. Straffetrusselen vil heretter følge av § 209 i straffeloven. Det vises for øvrig til de alminnelige merknadene i punkt 5.5.

9.3 Endringer i straffeprosessloven

Til § 119

Paragrafen endres som følge av den nye taushetspliktbestemmelsen i trossamfunnsloven § 20 a. Personkretsen endres fra «prester i Den norske kirke, prester eller forstandere i registrerte trossamfunn» til «prester og andre med taushetsplikt etter trossamfunnsloven § 20 a første eller tredje ledd». Dette betyr at bevisforbudet omfatter prester i Den norske kirke, prester og andre religiøse ledere i registrerte trossamfunn og personer med tilsvarende funksjoner i registrerte livssynsamfunn, jf. trossamfunnsloven § 20 a første ledd.

Ettersom «underordnede og medhjelpere» allerede omfattes av bevisforbudet i straffeprosessloven § 119, er det ikke behov for å ta med § 20 a andre ledd om medhjelpere i oppregningen.

Bevisforbudet vil også gjelde for betroelser som noen i personkretsen mottar i fem år fra registreringen av tros- eller livssynsamfunnet opphørte med endelig virkning, jf. trossamfunnsloven § 20 a tredje ledd.

Det vises for øvrig til særmerknadene til trossamfunnsloven § 20 a første og tredje ledd, og til de alminnelige merknadene i proposisjonens punkter 5.1.4, 5.2.4 og 6.4.

9.4 Endringer i tvisteloven

Til § 22-5

Første ledd endres som følge av den nye taushetspliktbestemmelsen i trossamfunnsloven § 20 a. Personkretsen endres fra «prester i Den norske kirke, prester eller forstandere i registrerte trossamfunn» til «prester og andre med taushetsplikt etter trossamfunnsloven § 20 a første eller tredje ledd». Dette betyr at bevisforbudet omfatter prester i Den norske kirke, prester og andre religiøse ledere i registrerte trossamfunn og per-

soner med tilsvarende funksjoner i registrerte livssynssamfunn, jf. trossamfunnsloven § 20 a første ledd.

Ettersom «underordnede og medhjelpere» allerede omfattes av bevisforbudet i tvisteloven § 20-5, er det ikke behov for å ta med § 20 a andre ledd om medhjelpere i oppregningen.

Bevisforbudet vil også gjelde for betroelser som noen i personkretsen mottar i fem år fra registreringen av tros- eller livssynssamfunnet opphørte med endelig virkning, jf. trossamfunnsloven § 20 a tredje ledd.

Det vises for øvrig til særmerknadene til trossamfunnsloven § 20 a første og tredje ledd, og til de alminnelige merknadene i proposisjonens punkter 5.1.4, 5.2.4 og 6.4.

Barne- og familiedepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om endringer i trossamfunnsloven mv. (taushetsplikt).

Vi **HARALD**, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i trossamfunnsloven mv. (taushetsplikt) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i trossamfunnsloven mv. (taushetsplikt)

I

I lov 24. april 2020 nr. 31 om tros- og livssynsamfunn gjøres følgende endringer:

Ny § 20 a skal lyde:
§ 20 a *Taushetsplikt*

Prester i Den norske kirke, prester og religiøse ledere i registrerte trossamfunn og personer med tilsvarende funksjoner i registrerte livssynsamfunn har taushetsplikt om opplysninger som er betrodd dem i deres stilling, og som ikke er alminnelig kjent eller alminnelig tilgjengelige.

Taushetsplikten gjelder tilsvarende for medhjelpere som i sin stilling har fått kunnskap om betroelser etter første ledd. Den som har taushetsplikt etter første ledd, skal informere medhjelperen om taushetsplikten. Straffansvaret etter straffeloven § 209 gjelder bare for medhjelperen dersom slik informasjon er gitt.

Dersom registreringen til et tros- eller livssynsamfunn trekkes tilbake etter trossamfunnsloven § 4 andre eller tredje ledd, gjelder taushetsplikten for opplysninger som betros i fem år fra registreringen opphørte med endelig virkning.

Taushetsplikten gjelder ikke i den utstrekning den som har krav på taushet, samtykker til at opplysningene kan deles.

Taushetsplikten er ikke til hinder for å melde fra til barnevernstjenesten i situasjoner som nevnt i barnevernsloven § 13-2 første ledd bokstav a til e, eller for å dele opplysningene med andre så langt det er nødvendig for å unngå fare for liv eller helse.

II

I lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff skal § 211 første ledd lyde:

Med bot eller fengsel inntil 1 år *straffes forsvarene* i straffesaker, meklingsmenn i ekteskapsaker, og disses hjelpere, som uberettiget røper eller unnlater å hindre at andre får adgang eller kjennskap til hemmeligheter som er betrodd dem eller deres foresatte i anledning av stillingen eller oppdraget.

III

I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker skal § 119 første ledd lyde:

Uten samtykke av den som har krav på hemmelighold, må retten ikke ta imot forklaring av *prester og andre med taushetsplikt etter trossamfunnsloven § 20 a første eller tredje ledd*, advokater, forsvarere i straffesaker, patentrådgivere oppført på listen nevnt i artikkel 134 nr. 1 i konvensjonen om meddelelse av europeiske patenter 5. oktober 1973, meklere i ekteskapsaker, leger, psykologer, apotekere, jordmødre eller sykepleiere om noe som er betrodd dem i deres stilling.

IV

I lov 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister skal § 22-5 første ledd første punktum lyde:

Retten kan ikke ta imot bevis fra *prester og andre med taushetsplikt etter trossamfunnsloven § 20 a første eller tredje ledd*, advokater, forsvarere i straffesaker, patentrådgivere oppført på listen nevnt i artikkel 134 nr. 1 i konvensjonen om meddelelse av europeiske patenter 5. oktober 1973, meklere i ekteskapsaker, leger, psykologer, apotekere, jordmødre eller sykepleiere om noe som er betrodd dem i deres stilling.

V

1. Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
2. Unntaket i trossamfunnsloven § 20 a femte ledd gjelder ikke hemmeligheter som er betrodd prester i Den norske kirke, prester i registrerte trossamfunn og forstandere i registrerte trossamfunn som er religiøse ledere, før loven her trådte i kraft. For hemmeligheter som er betrodd forstandere i registrerte trossamfunn som ikke er religiøse ledere, før loven her trådte i kraft, gjelder straffeloven § 211 slik den lød før loven her trådte i kraft. Kongen kan gi ytterligere overgangsregler.